

RKJ IJsselland

Eindrapport samenwerking jongerenwerk en het basisonderwijs in de gemeente Dalfsen



Inhoud

| | |
|--|-----------|
| Inleiding | 3 |
| Aanleiding van het huidige onderzoek | 4 |
| Theoretisch reflectiekader | 7 |
| Onderzoeksresultaten | 11 |
| Activiteiten jongerenwerkers | 11 |
| De werkzame bestanddelen binnen het jongerenwerk in Dalfsen | 13 |
| De toekomst van het jongerenwerk in Dalfsen | 17 |
| Methodiekbeschrijving jongerenwerk in het basisonderwijs | 21 |
| De positie van het jongerenwerk in het basisonderwijs | 21 |
| Inhoudelijk functies en doelen van het jongerenwerk in het basisonderwijs | 24 |
| Normaliserend werken | 30 |
| De kennis-leercyclus | 32 |
| Functieprofiel jongerenwerker PO | 33 |
| Het opzetten, uitvoeren en borgen van een kennis- en leercyclus | 34 |
| Kennis-leerbijeenkomsten gedurende het onderzoek | 34 |
| Evaluatie kennis-leerbijeenkomsten | 35 |
| Samen lerend | 35 |
| Samengevat | 36 |
| Aanbevelingen voor het borgen van de kennis-leercyclus | 37 |
| Discussie | 38 |
| Conclusie | 41 |
| Methodologische verantwoording | 44 |
| Referenties | 46 |
| Colofon | 49 |



klikbaar



Inleiding

Sinds de invoering van de Jeugdwet in 2015 zijn alle taken voor de organisatie en uitvoer van de jeugdhulp overgeheveld van de Rijksoverheid naar de gemeenten. Gemeenten zijn daarmee verantwoordelijk geworden voor preventieve voorzieningen en de jeugdhulp. Deze decentralisatie is gevoed door het gegeven dat er steeds meer kinderen en jongeren gebruik gingen maken van professionele jeugdhulp. Voor 2015 was hier een sterke groei in zichtbaar. De veronderstelling was dat gemeenten dicht bij haar burgers stonden en daarmee in staat zouden moeten zijn om maatwerk te leveren. Om dit te realiseren werken gemeenten aan: (1) het versterken van het probleemoplossend vermogen van kinderen en jongeren, hun ouders en de sociale omgeving; (2) het bevorderen van pedagogische- en opvoedcapaciteiten van ouders en de sociale omgeving; (3) het tijdig bieden van de juiste hulp op maat; (4) effectieve en efficiënte samenwerking rond gezinnen; (5) preventie en vroegsignalering (NJI, z.d.).

Het versterken van de sociaalpedagogische omgeving is een belangrijk uitgangspunt voor beleid in de nieuwe jeugdwet. Vanuit de jeugdwet zijn gemeenten verantwoordelijk voor het versterken van het opvoedkundig klimaat in gezinnen, wijken, buurten, scholen en kinderopvang. Door hier en op preventie in te zetten moest het beroep op dure gespecialiseerde hulp verminderd worden. Bovendien wordt er in de jeugdwet ingezet op het normaliseren, ontzorgen en demedicaliseren van de jeugdsector. De focus in de jeugdhulp verschoof hiermee naar het zoeken van oplossingen voor problemen buiten de leefmilieus van kinderen naar het zoeken van oplossingen binnen de sociaalpedagogische context rondom kinderen (NJI, 2018).

Het jongerenwerk in Nederland is een onderdeel van de sociale basis met een laagdrempelige en preventieve functie (Sieckelink, 2022). Jongerenwerkers zijn sociaal werkers die eraan bijdragen dat jongeren in (vaak, maar niet altijd) kwetsbare posities zich persoonlijk kunnen ontwikkelen en hun maatschappelijke participatie kunnen vergroten. Ze begeleiden jongeren in het volwassen worden in de samenleving (de Meere & Stoutjesdijk, 2019) en ontmoeten ze in hun eigen leefwereld, zoals op straat, online, in jongerencentra en ook steeds vaker op scholen (Sieckelink, 2022).

De rode draad voor jongerenwerkers is altijd de persoonlijke vorming van de jeugd (NJI, 2021). Ze proberen de eigen verantwoordelijkheid en mogelijkheden van jongeren te vergroten, helpen jongeren de juiste hulp te vinden en voorkomen dat problemen van jongeren escaleren (Metz & Sonneveld, 2019). In hun werk richten jongerenwerkers zich (bijvoorbeeld) op talentontwikkeling, het stimuleren van een gezonde leefstijl of het voorkomen van problematisch gedrag (NJI, z.d.).

Aanleiding van het huidige onderzoek

De gemeente Dalfsen wil graag onderzoeken wat het jongerenwerk van Saam Welzijn in de samenwerking met scholen kan doen, naast of in plaats van wat er nu al gebeurt aan activiteiten, voorlichting en begeleiding. Uitgangspunt hierbij is om jongerenwerk(ers) steviger neer te zetten in de leefwereld van de jeugdigen; in de school te brengen naast leerkrachten, ouders en kinderen. Door er te zijn, een bekend gezicht te worden, het vertrouwen van een school te ontvangen of te veroveren om van hieruit te werken aan preventie, ondersteuning en begeleiding waar nodig. Daarin wordt gezocht naar een vorm waarin de oorspronkelijke werkwijze blijft bestaan, wordt benut en wordt ingeweven in een meer duurzame aanwezigheid van jongerenwerk in en bij een school. Het jongerenwerk kan hierbij ook de verbinding maken met de buurt en blijft betrokken bij ouders en kinderen op het moment dat zij de school verlaten en naar het voortgezet onderwijs gaan.

De gemeente Dalfsen heeft, in overleg met scholen en SAAM, besloten het jongerenwerk op de basisscholen te financieren. Dit werd mogelijk nadat de overheid de NPO¹ gelden beschikbaar stelde. De gemeente motiveert dit vanuit de wens dat ze al langer willen inzetten op preventie, vroegsignalering en normaliseren. Er ging geen specifieke problematiek aan vooraf om deze interventie (welzijns- werk in de basisschool) in te zetten.

De gedachte is dat de samenwerking tussen de jongerenwerkers en de school leidt tot laagdrempelig contact met ouders en kinderen over (opvoed)vraagstukken die er spelen. Daarnaast kunnen ook leerkrachten makkelijk contact zoeken met het jongerenwerk om vragen die zij hebben te bespreken. Op deze manier kunnen problemen vroegtijdig worden gesignaleerd en worden begeleid vanuit het jongerenwerk, waardoor zwaardere problematiek kan worden voorkomen. Het is met elkaar zoeken naar een weg die voor de ouders en kinderen, de scholen, de gemeente en voor de verschillende organisaties leidt naar meer normaliseren.

1. NPO = Nationaal Programma Onderwijs. Dit zijn gelden die vanuit de overheid beschikbaar zijn gesteld om sociaalemotionele problematiek na de coronapandemie aan te pakken.

De samenwerking tussen jongerenwerk en onderwijs wordt op meerdere scholen in de gemeente Dalfsen vormgegeven.

Vorig schooljaar heeft er een kleinschalig pilot onderzoek plaatsgevonden op de Cazemierschool in Oudleusen, als onderdeel van de Klein & Fijn projecten van de RKJ IJsselland. De resultaten van dit onderzoek en de opschaling van het jongerenwerk naar meerdere basisscholen in de gemeente Dalfsen vormen de aanleiding voor een vervolgonderzoek.

In dit vervolgonderzoek staan drie onderdelen centraal:

**1. De ontwikkeling en uitwerking van een methodiek-
beschrijving van de samenwerking tussen het onderwijs
en het jongerenwerk;**

**2. Onderzoek naar de werkzame bestanddelen van
het jongerenwerk binnen het basisonderwijs;**

**3. Kennis- en leercyclus op gang brengen onder
jongerenwerkers.**

Dit onderzoek heeft plaatsgevonden op twee basisscholen in de gemeente Dalfsen, namelijk het Avontuur (Dalfsen) en de Zaaier (Nieuwleusen). Voorafgaand aan het lezen van dit rapport is het belangrijk te beseffen dat bij de dataverzameling belangen een belangrijke rol hebben kunnen spelen. Zo is het aannemelijk dat jongerenwerkers hun eigen werk op de basisscholen niet snel negatief zouden beoordelen. Daarnaast is het gezien het besluitvormingsproces – waarin de gemeente, de scholen en Saam Welzijn de afspraak hebben gemaakt om NPO gelden in te zetten om het jongerenwerk op de basisscholen te plaatsen – ook aannemelijk dat er wellicht een al positief beeld heerst over de inzet. Zonder dat er bekend is wat het effect is van de inzet van jongerenwerkers op basisscholen. Dit vraagt van ons als onderzoekers een kritische en reflectieve houding ten opzichte van de onderzoeksresultaten.

Het eindrapport is als volgt ingedeeld. Eerst wordt er een beknopt theoretisch reflectiekader geschetst, op basis waarvan in de conclusie gereflecteerd wordt op de bevindingen. Daarna volgt er een hoofdstuk waarin de werkzame bestanddelen van het jongerenwerk in het basisonderwijs beschreven worden, op basis van het huidige onderzoek.

Het derde hoofdstuk bevat een methodiekbeschrijving van het jongerenwerk in het basisonderwijs. Het vierde hoofdstuk is een terugblik op de opzet van een kennis- en leercyclus onder de jongerenwerkers in de gemeente Dalfts. Het vijfde hoofdstuk is het discussiehoofdstuk waarin opvallende resultaten worden besproken waarop gereflecteerd wordt. Tot slot volgt er een conclusiehoofdstuk waarin de onderzoeksresultaten en de theorie samen worden gebracht ten aanzien van de werkzame elementen en het thema 'normaliseren' onder jongerenwerkers. In de bijlage staat een beknopte methodologische onderbouwing van dit onderzoek.



Theoretisch reflectiekader

Eerder onderzoek laat zien dat er al veel aandacht is voor de samenwerking tussen het jongerenwerk en het onderwijs. Dit eerdere onderzoek richt zich echter voornamelijk op de samenwerking tussen het voortgezet onderwijs en het jongerenwerk en niet of nauwelijks op de samenwerking met het primair onderwijs.

Over het algemeen biedt het jongerenwerk op scholen vanuit de aanwezigheid – het present werken – een samenhangend en variërend aanbod aan activiteiten die op verschillende momenten ingezet kan worden (van Dijk, Koetsenruijter & Sieckelink, 2023). Jongerenwerkers voeren op de basisschool verschillende taken uit, zoals: inloopsprekuren, individuele begeleiding, (thematische) voorlichtingslessen en pauze-, voor- en naschoolse activiteiten (Sarti, Manders, Metz & Rijnders, 2019; van Dijk, Koetsenruijter & Sieckelink, 2023). Een succesvolle samenwerking tussen het jongerenwerk en het onderwijs kan leiden tot een sterker positief pedagogisch klimaat waarin leerlingen meer veiligheid ervaren en waarin zij zich meer thuis voelen (van Dijk, Koetsenruijter & Sieckelink, 2023).

Uit eerder onderzoek van de Hogeschool van Amsterdam (lectoraat Youth Spot) blijkt dat een succesvolle samenwerking en implementatie van het jongerenwerk in het (voortgezet²) onderwijs kan bijdragen aan drie doelen (van Dijk, Koetsenruijter & Sieckelink, 2023):

- **Vroegsignalering: problemen en vragen van jongeren worden eerder opgemerkt door de school of jongerenwerkers waardoor tijdige hulp geboden kan worden;**
- **Een positieve bijdrage aan het pedagogische klimaat in de school;**
- **Het voorkomen van schooluitval of verzuim.**

2. Onderzoek naar jongerenwerk in het primair onderwijs bestaat tot op heden nog niet

Deze doelen worden echter niet vanzelf bereikt. De implementatie en samenwerking van het jongerenwerk vraagt investering van alle partijen. In 2019 is er een onderzoek uitgevoerd naar de werkzame factoren in de samenwerking van het jongerenwerk en het voortgezet onderwijs (Sarti, Manders, Metz & Rijnders, 2019). De werkzame elementen die uit dat onderzoek voortvloeien zijn de afstemming, toegankelijkheid van de jongerenwerker, partnerschap en bekendheid. Deze worden alle vier kort toegelicht.

De afstemming tussen het jongerenwerk en de school vraagt om een duidelijke samenwerkingsstructuur tussen de school en de jongerenwerkers. Het is belangrijk om een vast aanspreekpunt in de school te hebben en een betrokken coördinator vanuit het jongerenwerk zelf (Sarti, Manders, Metz & Rijnders, 2019; Rijnders & Manders, 2020; Rijnders, Manders & Metz, 2021). Het helpt hierbij om korte communicatielijnen op te zetten en om afspraken te maken over vaste afstemmomenten.

Het werkzame element, toegankelijkheid, vraagt dat het team van jongerenwerkers goed is afgestemd op de school waarbinnen zij zich begeven. Aandacht voor de sociaal-culturele omgeving is daarbij essentieel – met aandacht voor de leerlingen, de stad, cultuur, normen, waarden en overtuigingen (Sarti, Manders, Metz & Rijnders, 2019). Zo wordt er voorkomen dat er een mismatch ontstaat. Daarnaast moeten de jongerenwerkers voldoende aanwezig zijn. Afhankelijk van de vraag en de uitdagingen in de school is er een team jongerenwerkers van variërende grootte 2, 3 of 4 dagen per week aanwezig. Daarnaast is het van belang dat jongerenwerkers een eigen ruimte in de school krijgen die goed te vinden is voor leerlingen (Rijnders & Manders, 2020).

Bij het derde werkzame element partnerschap gaat het om een gelijkwaardige werkrelatie tussen jongerenwerkers en de school. Hierbij is het voorwaardelijk dat er duidelijke afspraken zijn over wat de taken en verantwoordelijkheden zijn van beide partijen en dat er vertrouwen is om vanuit deze professionaliteit te handelen (Sarti, Manders, Metz & Rijnders, 2019). Hierbij betrekken zowel de school als de jongerenwerkers elkaar bij hun werkzaamheden. Bovendien is het helpend om een gezamenlijk doel van de samenwerking te expliciteren in de opstartfase van de samenwerking, omdat dit helpt in het (h)erkennen van de verschillende expertises (Rijnders & Manders, 2020).

Bij het vierde werkzame element, bekendheid, is het belangrijk dat jongerenwerkers proactief de ruimte zoeken om te laten weten dat zij er zijn op school en dat ze uitleggen wat ze doen. Er valt hierbij onderscheid te maken in bekendheid onder leerlingen en bekendheid onder schoolpersoneel (van Dijks, Koetsenruijter & Sieckelink, 2023). De school moet de jongerenwerkers de ruimte bieden om

hun bekendheid te vergroten, bijvoorbeeld door hen in overleggen zichzelf te laten voorstellen of hen in de klassen toe te laten (Sarti, Manders, Metz & Rijnders, 2019). Als de jongerenwerkers al wat langer aanwezig zijn, is het belangrijk dat zij op herkenbare wijze aanwezig zijn. Bijvoorbeeld door structurele aanwezigheid in bepaalde algemene ruimtes (aula's, kantines), het dragen van herkenbare kleding of het actief zijn op sociale media (Rijnders & Manders, 2020).

Naast de werkzame elementen in de samenwerking zijn er ook drie randvoorwaarden waaraan voldaan moet worden om de samenwerking te laten plaatsvinden (Rijnders, Manders & Metz, 2021). Rijnders en Manders (2021) omschrijven drie nauw samenhangende randvoorwaarden: het creëren en behouden van draagvlak, de structurele financiering van jongerenwerk in de school en de facilitering van jongerenwerk in de school.

Bij het creëren en behouden van draagvlak gaat het erover dat er zowel onder schoolpersoneel als onder het management draagvlak is voor het jongerenwerk. Op deze manier wordt de positie van de jongerenwerkers gefaciliteerd en worden er tijd en middelen voor de jongerenwerkers vrijgemaakt. Bij de facilitering van het jongerenwerk gaat het voornamelijk over het mogelijk maken van het jongerenwerk binnen de school. Het vaste aanspreekpunt in de school is hier belangrijk. Hij of zij kan ruimtes beschikbaar stellen, leerlingen vrij roosteren of jongerenwerkers en leerkrachten aan elkaar koppelen (Rijnders, Manders & Metz, 2021). De structurele financiering van het jongerenwerk gaat over het (h)erkennen van het feit dat een incidentele financiering van het jongerenwerk op school niet voldoende is. Het kost meerdere jaren om een succesvolle samenwerking tussen het jongerenwerk en de school op te bouwen.

In gemeentelijk beleid (zoals in de gemeente Dalfsen) worden jongerenwerkers ook vaak gezien als professionals die 'normaliserend' werken. De RMO³ omschreef normaliseren in 2012 als 'het voorkomen van onnodige problematisering en etikettering'. Gedrag van kinderen moest minder snel bestempeld worden met een label. Bovendien moesten lichte opvoedvragen, in navolging van het advies van de RMO, zoveel mogelijk in de eigen sociale context opgelost worden. De gespecialiseerde (jeugd)professional moest zoveel mogelijk buiten beeld blijven.

3. De Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling was de adviesraad van de regering en het parlement op het terrein van participatie van burgers en stabiliteit van de samenleving. De RMO werkte aan nieuwe concepten voor de aanpak van sociale vraagstukken. Per 1 januari 2015 is dit adviesorgaan opgeheven en opgegaan in de Raad voor Volksgezondheid en Samenleving.

Uit een onderzoek van Kennisnetwerk Haaglanden (2022) komen verschillende aspecten naar voren die bij kunnen dragen aan normaliserend werken, terug te vinden in de kennis, houding en vaardigheden van de professional.

Wat betreft de kennis is het belangrijk dat professionals weten wat voor gedrag 'normaal' is per leeftijd- of ontwikkelingsfase. Hierbij kan het ook gaan om kennis over bepaalde diagnoses. Het belangrijkste is dat professionals de tijd nemen om de jeugdige achter een eventuele diagnose te leren kennen en dus niet alleen de diagnose te zien. Wat betreft de houding is het belangrijk dat de professionals gelijkwaardig samenwerken met jeugdigen en hun ouders (**'praat niet over ons maar met ons'**). Daarnaast moet er ook een erkenning zijn dat opvoeden en opgroeien heel vaak best lastig kan zijn en aandacht voor de dingen die juist wel goed gaan. Tot slot is 'gewoon' nieuwsgierig en geïnteresseerd in de ander zijn belangrijk in normaliserend werken.

Wat betreft de vaardigheden van de professional in relatie tot normaliserend werken zijn de volgende elementen belangrijk:

- Een 'brede blik': wat normaal is kan per context verschillen;
- Inschattingsvermogen;
- Een constructieve blik;
- In staat zijn om verschillen in gedrag te waarderen;
- Taalgebruik dat aansluit bij de jongere en zijn context;
- Afstemmen met alle betrokken partijen;
- Reflectief vermogen: goede intenties en de wil om mensen te helpen kan soms schadelijk blijken (Kennisnetwerk Haagland, 2022).

Onderzoeksresultaten

Dit hoofdstuk geeft de resultaten weer van het onderzoek naar jongerenwerk in het basisonderwijs in de gemeente Dalfsen. Specifiek gericht op de basisscholen de Zaaier en het Avontuur. Op basis van het huidige onderzoek (de interviews, het logboek, de participerende observaties, korte vragenlijst en gesprekken met leerlingen) hebben input verzameld omtrent de werkzame bestanddelen van het jongerenwerk, vanuit het perspectief van de scholen (leerkrachten, leerlingen) en jongerenwerkers. Volgens hen zijn dit de elementen die het jongerenwerk sterk en waardevol maken binnen de context van het huidige onderzoek. De algemene conclusies over hoe het jongerenwerk ingericht kan worden is te vinden in de methodiekbeschrijving (hoofdstuk 3), waarin aanbevelingen worden gedaan over het jongerenwerk in het basisonderwijs, op basis van de onderzoeksresultaten en het theoretisch kader zoals eerder in deze rapportage geschetst.

Activiteiten jongerenwerkers

Voor dit onderzoek hebben de onderzoekers samen met de jongerenwerkers van de Zaaier en het Avontuur een logboek opgezet. In dit logboek hebben de jongerenwerkers bijgehouden wat voor activiteiten zij hebben uitgevoerd op de scholen. In het logboek beschrijven zij o.a. wat voor soort actie ze hebben uitgevoerd, wat dat heeft opgeleverd en wat het vervolg op de actie is. Ze hebben het logboek op verschillende momenten gedurende het schooljaar ingevuld. De ene keer meerdere keren per week de andere keer wat minder. Uit de informatie die we hebben verkregen vanuit dit logboek kunnen we een beeld schetsen van de activiteiten die de jongerenwerkers op de Zaaier en het Avontuur uitvoeren. Het logboek is in totaal 65 keer ingevuld door 4 jongerenwerkers en 1 stagiair. In 32 van de gevallen geven de jongerenwerkers aan dat ze groepswork hebben gedaan. Groepswork is bijvoorbeeld een inhoudelijke activiteit met de hele klas zoals weerbaarheidstrainingen, een spelactiviteit met een kleiner groepje onder schooltijd zoals in de pauzes en het in kaart brengen van groepsdynamiek. De lessen die jongerenwerkers geven gaan in op het vormen van eigen meningen, zelf kiezen, grenzen aangeven, het vertrouwen in elkaar hebben, samenwerken en weerbaarheid vergroten. Daarnaast zijn er themalessen over bijvoorbeeld sociale media en geld. Andere activiteiten die jongerenwerkers hebben uitgevoerd zijn individuele begeleiding van leerlingen (12 keer) en afstemming met leraren,

directeuren of ouders (11 keer). Jongerenwerkers waren in het logboek positief over de uitkomsten van de activiteiten en hoe deelnemers hierop reageerden.

Naast de input uit het logboek hebben we ook informatie opgehaald over de activiteiten en het werk van de jongerenwerkers door middel van observaties en interviews met leerkrachten, jongerenwerkers, directeuren en leerlingen. Tijdens verschillende observatie momenten hebben we gezien dat jongerenwerkers zich bezighouden met het meedoen met spellen tijdens de pauzes, dat ze gesprekjes met kinderen aangaan en dat ze verschillende preventielessen geven.

Jongerenwerkers geven leerlingen zelf ook de mogelijkheid om aan te geven waar zij behoefte aan hebben. Ze kunnen briefjes in een ideeën box doen en dan worden ze door de jongerenwerker benaderd om hiermee aan de slag te gaan. Dit kunnen spel/activiteit ideeën zijn maar ook vragen over onderling pesten.

Uit de interviews en logboeken blijkt duidelijk de focus van de jongerenwerkers. Ze zetten zich vooral in voor de bovenbouw van de basisscholen, dus groep 5, 6, 7 en 8. Jongerenwerkers zeggen dat ze dit doen met het idee dat ze inzetten op de toekomst en dit de leerlingen zijn die ze ook na de basisschool zullen blijven zien. Daarnaast ligt hun expertise ook meer bij oudere kinderen en krijgen jongerenwerkers vooral vragen over de bovenbouw van leerkrachten. De directeur van één van de scholen geeft aan dat de focus ook niet nog jonger zou moeten zijn. De directeur ziet het werk van de jongerenwerkers vooral als een manier van het maken van laagdrempelig contact, het organiseren van activiteiten met leerlingen, signaleren en observeren en het opbouwen van een vertrouwensband. De leerkrachten van de verschillende scholen beamen dit. Zij voegen toe dat de jongerenwerkers goed externe partijen bij bepaalde thema's kunnen betrekken zoals de politie en halt. Leerkrachten merken dat jongerenwerkers expertise hebben op sociaal-emotionele vraagstukken waar zij dit zelf missen. Zij vinden het waardevol als de jongerenwerkers op vaste dagen en tijden aanwezig zijn zodat leerlingen weten wanneer ze naar hen toe kunnen. Leerkrachten vinden het fijn dat de lessen die worden gegeven door jongerenwerkers in series worden gegeven. Zij hebben geen tijd om dit standaard in hun week te passen waardoor dit een goede oplossing is. Eén van de leerkrachten geeft aan dat de jongerenwerkers haar specifiek hebben kunnen helpen bij culturele verschillen waar een leerling thuis mee te maken heeft.

Jongerenwerkers omschrijven hun werkzaamheden zelf als heel divers. Ze vertellen over het belang van de zichtbaarheid op school, de individuele begeleiding die ze bieden, het geven van weerbaarheidstrainingen en themalessen, het letten en sturen op groepsdynamica bij pauzespellen en het opbouwen van een relatie. Jongerenwerkers zetten in op preventie, daarbij letten ze ook op de

positieve insteek van talentontwikkeling bij jongeren. De focus ligt dus niet alleen op 'problemen'. Op de basisscholen zetten ze in op de ondersteuning van de leerkrachten. Er zit daarbij een verschil in taken per school. De ene school heeft al een duidelijker beeld van wat ze willen bereiken en doen dan de andere school. Eén van de jongerenwerkers geeft aan dat de scholen soms steeds meer van ze vragen als het gaat om pauzeactiviteiten. De jongerenwerker heeft het idee dat de leerkrachten het makkelijk vinden als de jongerenwerkers hier meer meedoen, maar dat vindt de jongerenwerker niet horen bij hun taak.

De leerlingen zelf zijn ook gesproken in het onderzoek. Zij geven aan dat de jongerenwerkers met ze spelen, kletsen, activiteiten doen, krachttraining geven over grenzen aangeven en ervoor zorgen dat ze andere leerlingen leren kennen. Leerlingen kunnen hun problemen vertellen en jongerenwerkers kunnen helpen met ruzies. Het valt op dat niet alle kinderen het verschil weten tussen een jongerenwerker en een leerkracht.

De werkzame bestanddelen binnen het jongerenwerk in Dalfsen

Om goed te kijken naar de werkzame bestanddelen van het jongerenwerk in het basisonderwijs in Dalfsen op de Zaaier en het Avontuur hebben we de betrokkenen gevraagd naar ervaringen met de jongerenwerkers en naar de toegevoegde waarde van een jongerenwerker die deze taken/thema's oppakt ten opzichte van al aanwezige professionals zoals een leerkracht of intern begeleider. We hebben werkzame bestanddelen als zodanig aangemerkt als deze veel voorkwamen in de interviews met verschillende betrokkenen (jongerenwerkers, directeuren, leerkrachten, leerlingen) en in het logboek. De werkzame bestanddelen komen dus voort uit verschillende perspectieven. De werkzame bestanddelen worden aan de hand van verschillende thema's uitgewerkt.

Zichtbaar zijn

De jongerenwerkers hebben het afgelopen schooljaar veel tijd gestopt in het zichtbaar en benaderbaar zijn op de scholen om te laten weten wat zij kunnen betekenen voor de leerlingen, leerkrachten en directeuren. Jongerenwerkers ervaren dit als heel waardevol. Ze hebben het gevoel dat ze op die manier een basis hebben gelegd, vertrouwen hebben gewonnen en ervoor zorgen dat ze laagdrempelig te benaderen zijn. Ze zien dat gedurende het jaar leerlingen en leerkrachten hen steeds beter weten te vinden voor een gesprekje of een vraag en wijden dit aan de zichtbaarheid op school. Een directeur ziet het als meerwaarde dat jongere leerlingen op school al regelmatig de jongerenwerkers zien zodat ze daaraan wennen en er vertrouwd mee raken.

Tijd hebben

Leerlingen zeggen dat ze eerder naar jongerenwerkers dan een leerkracht gaan omdat je die ook na school ziet en zij tijd voor je hebben als je ergens meezit of een vraag hebt. Leerkrachten hebben volgens de leerlingen veel werk in de klas en na school en spelen minder vaak mee op het plein. Daarnaast noemen leerlingen dat ze door de jongerenwerkers ook andere kinderen leren kennen. Een keerzijde aan de aanwezigheid van jongerenwerkers is dat leerlingen het al snel fijn vinden dat jongerenwerkers er zijn omdat ze dan iets actiefs samen gaan doen in plaats van een les die ze minder leuk vinden.

Doorgaande lijn po – vo en binnen/buiten school

Jongerenwerkers ervaren de doorgaande lijn die er gecreëerd wordt van het primair onderwijs naar het voortgezet onderwijs als erg waardevol in deze pilot. De jongerenwerkers zijn nu al bekend bij leerlingen, daardoor worden leerlingen niet uit het oog verloren na het basisonderwijs. Hier wordt extra op ingezet door acties zoals het Overloperproject waarbij leerlingen worden voorbereid op het voortgezet onderwijs. Doordat jongerenwerkers aanwezig zijn op de scholen worden ze op andere locaties herkend en aangesproken door leerlingen. De visie achter de eerdere kennismaking en het creëren van vertrouwen is dat het dan voor leerlingen ook makkelijker wordt om later als ze naar de middelbare school zijn weer terug te komen bij de jongerenwerkers als ze ergens tegen aanlopen. Het is nu nog lastig te zeggen of dit zo werkt omdat de pilot daarvoor nog niet lang genoeg loopt. De combinatie van het zien van leerlingen/jongeren binnen school en na schooltijd wordt door zowel leerkrachten, directeuren als jongerenwerkers als essentieel gezien om het optimale te halen uit de inzet van het jongerenwerk.

Jongerenwerkers zien nu al meer leerlingen komen naar het jongeren centrum die hier eerder niet kwamen. Zo hebben zij al een vertrouwde plek met vertrouwde gezichten waar ze tijdens hun periode op het voortgezet onderwijs nog steeds kunnen komen. Op die manier kennen de jongerenwerkers de jongeren al en kunnen ze ook beter inspelen op problematiek die nu speelt of eventueel gaat spelen.

Specifieke expertise

Zowel jongerenwerkers als leerkrachten benoemen dat jongerenwerkers andere expertise hebben en een ander aandachtsgebied dan leerkrachten. Jongerenwerkers richten zich specifiek op de sociaalemotionele ontwikkeling en de talentontwikkeling van leerlingen. Leerkrachten zijn primair met het onderwijs en de leerlijn van leerlingen bezig. Jongerenwerkers hebben het gevoel dat ze hierbij ook een aanvulling zijn op de rol van de leerkracht.

Jongerenwerkers hebben andere expertise die ze gericht in kunnen zetten zoals bij het stimuleren van positieve groepsdynamiek of het geven van weerbaarheids-trainingen. Hierbij kunnen jongerenwerkers, volgens henzelf, iets extra's bieden naast de al aanwezige ondersteuning van leerkrachten en intern begeleiders.

Leerkrachten geven daarbij aan dat jongerenwerkers anders contact maken met leerlingen dan zij doen. Jongerenwerkers kunnen wat vrijblijvender met leerlingen omgaan, doen ook leuke dingen met ze en staan meer naast de leerlingen als hulp of coach.

Samenwerking met betrokkenen

Jongerenwerkers werken, naast de leerlingen, primair samen met de leerkrachten van de basisscholen. Leerkrachten vragen de jongerenwerkers om bepaalde thema's of lessen op te pakken. De jongerenwerkers werken veelal vraaggericht op basis van de behoeften van de leerkrachten. Het vraaggericht werken was in het begin soms nog lastig omdat het moeilijker is om jongerenwerkers voor specifieke onderdelen te vragen als je nog niet bekend bent met het aanbod van jongerenwerk.

“Het vraaggericht werken is heel mooi, maar je moet ook weten dat er een aanbod is, anders is het heel lastig”.

De jongerenwerkers proberen signalen te bespreken met de leerkracht om te kijken of ze hetzelfde zien en hoe/of daarop ingezet kan worden. Deze afstemming is ook belangrijk om te weten of er al interventies worden ingezet zodat verschillende acties elkaar niet gaan tegenwerken. Als onderdeel van deze afstemming zijn sommige jongerenwerkers ook onderdeel van het Zorg Advies Team overleg op de scholen. Dit zorgt voor meer afstemming en verschillende perspectieven op een leerlingen tussen o.a. jongerenwerker, leerkracht en intern begeleider. Niet alle jongerenwerkers zijn onderdeel van het Zorg Advies Team overleg, ook niet alle scholen lijken dit te hebben.

De jongerenwerkers ervaren de samenwerking met de directeuren als heel prettig. Ze worden vrijgelaten en kunnen met eigen expertise aan de slag, tegelijkertijd is er ruimte voor afstemming en wordt er regelmatig met elkaar gekeken of alles nog naar verwachting gaat. Vanuit de directeuren wordt hetzelfde benoemd.

De samenwerking met de intern begeleider is wisselend per school. Meerdere jongerenwerkers geven aan niet zoveel contact met ze te hebben. Eén van de intern begeleiders geeft aan geen direct contact te hebben met de jongerenwerkers. Aan het begin van de pilot hebben ze wel kennisgemaakt maar verder hoort de intern begeleider de vorderingen vooral via de directeur. Bij gastlessen van bijvoorbeeld Tactus zijn jongerenwerkers ook aanwezig, zodat ze bij leerlingen kunnen aangeven dat zij ook bekend zijn met dat soort thema's en open staan voor vragen daarover. De jongerenwerker is hier vermoedelijk een aanvulling op de al aanwezige leerkracht en externe professional.

Toegevoegde waarde jongerenwerk

Een leerkracht geeft aan dat hij/zij de combinatie van de leerling binnen en buiten school zien als jongerenwerker heel waardevol vindt, één van de directeuren sluit zich hierbij aan. Een andere toegevoegde waarde die door leerkrachten wordt genoemd is de trainingen die jongerenwerkers geven. Leerlingen leren voor nu en in de toekomst veel van een weerbaarheidstraining over hoe ze met elkaar om moeten gaan. Een intern begeleider merkte op dat mede door de aanwezigheid van jongerenwerkers de rust in de bovenbouw is teruggekomen. De lessen verbeteren de situatie in de klas zichtbaar. Op sommige scholen wordt al Kanjertraining gegeven. Dit is vergelijkbaar met de lessen van de jongerenwerkers maar ze proberen dit mooi bij elkaar aan te laten sluiten in plaats van dat het overlapt. Leerkrachten noemen dat het hun veel tijd scheelt als jongerenwerkers themalessen maken en voorbereiden. Ze waarderen daarbij ook de specifieke expertise van jongerenwerkers. Jongerenwerkers pakken op die manier ook een stuk burgerschapsonderwijs op, een opdracht die vanuit de overheid eigenlijk bij leerkrachten wordt neergelegd.

Een jongerenwerker ziet de toegevoegde waarde van het jongerenwerk in het positief beïnvloeden van de sociaalemotionele ontwikkeling. Bijvoorbeeld door het bieden van een luisterend oor. Een andere jongerenwerker stipt aan dat zij jongeren kunnen zien in hun eigen belevingswereld, dat ze samen aan talenten kunnen werken en dat zij beschikbaar zijn voor het bespreken van moeilijkere onderwerpen zoals seks, alcohol en drugs.

Uit de korte vragenlijst richting ouders komt dat 5 van de 7 ouders niet weet of het jongerenwerk op het basisonderwijs een meerwaarde heeft voor zijn/haar kind. Ouders zijn niet zeker over de meerwaarde van het jongerenwerk omdat hun kinderen er niet veel over vertellen of omdat ouders denken dat het niet per se helpend is voor hun eigen kind. Ouders die de vragenlijst ingevuld hebben zien het voeren van individuele gesprekken met leerlingen over hoe het met ze gaat als minste toevoeging op het onderwijs vanuit het jongerenwerk. Ze zien meer in het organiseren van (pauze) activiteiten en groepslessen.

De toekomst van het jongerenwerk in Dalfsen

Binnen het onderzoek hebben we naast dat we gekeken hebben naar hoe het jongerenwerk op de basisscholen de Zaaier en het Avontuur nu ingericht is ook gekeken naar hoe het volgens deze betrokkenen ingericht zou moeten worden. We hebben verschillende behoeften gehoord, een wens voor een uitbreiding van ondersteuning aan ouders, ideeën bij de kaders die gesteld moeten gaan worden en we hebben gesproken over normaliseren.

Behoeften

Een jongerenwerker zegt dat er geïnvesteerd moet worden in de relatie met ouders, bijvoorbeeld door meer zichtbaar te zijn voor ouders/verzorgers en meer informeel contact te organiseren. Hier gaan we in de volgende paragraaf dieper op in. Het contact met de intern begeleider wordt ook aangedragen als punt van verbetering. Verder willen jongerenwerkers meer leren over bepaalde onderwerpen zoals kindercoaching. Jongerenwerkers geven daarnaast aan meer behoefte te hebben aan kaders en richtlijnen. Hier wordt later op ingegaan.

Leerkrachten geven aan dat ze nog beter willen weten hoe ze de expertise van de jongerenwerkers in kunnen zetten. Het zou waardevol zijn als jongerenwerkers in hetzelfde pand als de school zitten zoals in een integraal kindcentrum. Leerkrachten hopen dat dezelfde jongerenwerkers voor een langere tijd aan de school gekoppeld zijn, zodat de samenwerking en band alleen maar kan verbeteren. Bovenal is de behoefte van leerkrachten om de huidige gang van zaken door te zetten.

Een algemeen punt waar gedurende de pilot behoefte aan bleek te zijn is meer duidelijkheid over het nodig hebben van toestemming van ouders en de omgang met privacy.

Ondersteuning van ouders

Als ouders het zelf vragen of leerlingen geven er toestemming voor dan hebben jongerenwerkers contact met ouders. Dit is nog niet heel vaak het geval. Jongerenwerkers staan met ouders in verbinding via ouderavonden, een ouderportal of door wat te zetten in een nieuwsbrief. Bij één ouderavond waren veel ouders geïnteresseerd in een workshop van jongerenwerkers over internet gebruik en vonden ze het fijn om een beeld te hebben van de jongerenwerkers. Bij een andere ouderavond kwamen er geen ouders bij de sessie over jongerenwerk. Dit wordt door de directeur als iets positiefs gezien omdat ouders wellicht al genoeg over het jongerenwerk weten, jongerenwerkers weten niet zo goed waarom er geen ouders zijn aangemeld. Het ontbreken van ouders zou er ook op kunnen duiden dat er geen behoefte is bij ouders voor extra ondersteuning.

Eén van de jongerenwerkers zegt dat ze zelf minder snel contact met ouders op zou nemen en dat eerder via de intern begeleider zou doen. Tijdens gesprekken in de kennis- en leerbijeenkomsten bleek dat een andere jongerenwerker wel vaker contact zocht met ouders.

Volgens een directeur staan ouders wel open voor extra advies of ondersteuning vanuit het jongerenwerk. Volgens een leerkracht zouden ouders meer geholpen mogen worden met de opvoedkundige kant vanuit jongerenwerkers. Daar is volgens hem/haar behoefte aan. Dit zou eventueel meer kunnen als er meer vertrouwen en bekendheid is. In het onderzoek is de behoefte aan ondersteuning niet bevestigd vanuit de ouders zelf.

Bij de vragenlijst die we hebben uitgezet onder ouders hebben we slechts 7 reacties gekregen, dat terwijl de vragenlijst door minstens 240 ouders ingevuld had kunnen worden. De lage respons op deze vragenlijst kan meerdere oorzaken hebben. Eén van de oorzaken zou kunnen zijn dat ouders niet genoeg betrokkenheid voelen bij het thema jongerenwerk op het basisonderwijs. In de vragenlijst geeft geen van de ouders aan dat zijn/haar kind individuele begeleiding heeft ontvangen van een jongerenwerker. Vijf van de ouders geven aan dat zijn/haar kind trainingen of lessen heeft gehad van een jongerenwerker. Eén ouder zegt slechts te weten dat het jongerenwerk bestaat, en één ouder heeft er nog niet eerder van gehoord. Zes ouders geven aan geen persoonlijk contact te hebben gehad met één van de jongerenwerkers.

Door betrokkenen gewenste kaders

Jongerenwerkers hebben tijdens het proces van de pilot behoefte aan duidelijkere kaders en richtlijnen van hun werk. In één van de interviews zegt een jongerenwerker: **“Het zijn denk ik vooral onbesproken kaders. En ik denk dat het altijd wel goed is om bepaalde kaders te formuleren”**. Tijdens het onderzoek is er daarom bij de verschillende doelgroepen uitgevraagd wat zij denken dat de kaders of richtlijnen moeten zijn voor het jongerenwerk.

De jongerenwerkers vinden dat het een kader/richtlijn moet zijn dat zij zowel in een school als daarbuiten (bijvoorbeeld jongerencentrum) werken. Jongerenwerkers hebben ook duidelijke ideeën over welke taken niet bij hen horen. Zo zijn ze geen pleinwacht en vervangen ze geen lessen omdat de leraar het daar zelf te druk voor heeft. Jongerenwerkers zijn ook niet van de echte hulpverlening zoals trauma's, systeemgerichte therapie of gedragsproblematiek. Jongerenwerkers richten zich uitsluitend op preventief werk.

Jongerenwerkers geven aan dat zij er zijn om de groepsdynamica te stimuleren, emotioneel te ondersteunen, en te richten op talentontwikkeling. Daarnaast is

hun taak in de basisschool volgens henzelf om vertrouwen op te bouwen voor later. Jongerenwerkers zeggen dat de algemene richtlijn moet zijn dat zij ondersteunend en niet vervangend zijn. Ze moeten flexibel zijn, niet vastgezogen in de school maar binnen en buiten actief. Een jongerenwerker denkt dat er niet te veel kaders moeten zijn, omdat het jongerenwerk vooral moet inspelen op de vraag vanuit leerkrachten en signaleringen die ze zelf doen. Ze willen met elkaar blijven sparren over wat je als jongerenwerker wel en niet doet.

Eén van de directeuren geeft aan dat er geen duidelijke afspraken zijn wanneer de taak van de jongerenwerker ophoudt en een vraag/casus te groot of complex wordt. Dit moet je met elkaar bespreken. De andere directeur wil de flexibiliteit houden en geen vaststaand programma maken voor het jongerenwerk. Vooral doorgaan zoals ze nu al doen en inspelen op de behoefte.

Een leerkracht geeft aan behoefte te hebben aan een functieomschrijving om te weten wie waarvoor verantwoordelijk is, maar ook wat de mogelijkheden zijn en wat de jongerenwerkers kunnen bieden. Als we vragen naar richtlijnen die er volgens leerkrachten voor het jongerenwerk moeten zijn dan noemen ze dat het pauzemoment en minstens één keer in de week aanwezig zijn heel sterk is. Leerkrachten denken dat jongerenwerkers een steunpilaar moeten zijn. Er zitten hier wel grenzen aan; soms is de problematiek te groot voor het jongerenwerk en aan de andere kant zijn het geen oppassers of opvoedkundigen.

Normaliseren

Eén van de doelen die gesteld is voor de pilot van het jongerenwerk in het basisonderwijs in Dalfts en is dat de gemeente en de scholen meer willen 'normaliseren'. Het doel van normaliseren wordt sinds de start van de pilot onderschreven door het welzijnswerk waar de jongerenwerkers onderdeel van uitmaken en door de gemeente. Door het welzijnswerk wordt direct benoemd dat normaliseren voor de school en voor jongerenwerkers niet makkelijk is. De hoop is dat de pilot en dit onderzoek laat zien wat normaliseren kan betekenen voor de leerlingen, leerkrachten en ouders. Dat normaliseren lastig is voor de jongerenwerkers en de scholen komt ook naar voren in de interviews.

Tijdens het onderzoek hebben we verschillende betrokkenen gevraagd wat volgens hen normaliseren is en hoe ze dat doen in dit project. Uit deze vragen blijkt dat er verschillende ideeën bestaan over normaliseren en dat een deel van de betrokkenen niet zo goed weet hoe ze moeten of kunnen normaliseren. Er wordt meerdere keren, door beide directeuren maar ook door twee leerkrachten en een jongerenwerker, benoemd dat normaliseren is dat het normaal gevonden wordt dat er een jongerenwerker in de school is. Een andere jongerenwerker zegt dat je niet alles moet normaliseren omdat niet alles normaal is. Soms kan je

volgens deze jongerenwerker pas ergens mee aan de slag als je toegeeft dat het niet normaal is. Andere zaken kan je volgens hem/haar wel weer normaliseren: **“kijk gewoon naar het kind en kijk gewoon naar de kwaliteiten en wat diegene wel kan en in die zin dus normaliseren”**.

Eén van de leerkrachten geeft aan dat je niet zou moeten willen normaliseren omdat je niet alle gelijk wilt trekken in een groep, je moet juist aandacht hebben voor alle verschillen en diversiteit: **“want ik heb die labels ook nodig om een kind goed te kunnen begrijpen.”**

Het normaliseren wordt door een jongerenwerker ook gekoppeld aan het laagdrempelig ondersteuning bieden en contact zoeken. Dit zou een leerling al kunnen helpen zonder direct hulpverlening in te hoeven vliegen. Een andere jongerenwerker sluit hierop aan dat het genormaliseerd moet worden dat het oké is om af en toe om hulp te vragen.

Een leerkracht vraagt zich af of normaliseren als doelstelling bij het jongerenwerk hoort. **“Ik vraag me af in hoeverre je daar een jongerenwerker in dit geval die verantwoording moet geven. Want het normaliseren van gedrag, ik denk dat dat een maatschappelijke opdracht is”**. ●



Methodiekb beschrijving jongerenwerk in het basisonderwijs

Deze methodiekb beschrijving beschrijft hoe de samenwerking tussen het jongerenwerk en het basisonderwijs vormgegeven kan worden. Het doel van deze methodiekb beschrijving is niet om de jongerenwerker en basisschool te vertellen hoe zij hun werk moeten vormgeven. Het is een richtlijn over hoe de samenwerking met het basisonderwijs kan worden vormgegeven. Deze methodiekb beschrijving is gebaseerd op een theoretisch reflectiekader en de uitkomsten van het onderzoek in de gemeente Dalfsen (apart document). In de hoofdstukken worden theorie en praktijk met elkaar vergeleken om aanbevelingen te kunnen doen over hoe de samenwerking tussen het basisonderwijs en het jongerenwerk zo goed mogelijk vormgegeven kan worden. De indeling en hoofdstukkeuze is gebaseerd op een methodiekb beschrijving over het Ambulant Jongerenwerk in Nederland (Sonneveld, Metz & Koops, 2013).

In deze methodiekb beschrijving maken wij onderscheid tussen verschillende aspecten die de samenwerking tussen het jongerenwerk en het basisonderwijs kunnen vormgeven. **Dit gaat om de positionering van het jongerenwerk in het basisonderwijs, de inhoudelijke functies en doelen van het jongerenwerk in het basisonderwijs, normaliserend werken, het belang van een doorlopende kennis- en leercyclus en een functieprofiel van een jongerenwerker in het basisonderwijs.**

De positie van het jongerenwerk in het basisonderwijs

Het jongerenwerk in Nederland is een onderdeel van de sociale basis met een laagdrempelige en preventieve functie (Sieckelink, 2022). Jongerenwerkers zijn sociaal werkers die eraan bijdragen dat jongeren in kwetsbare posities (10-25) jaar zich persoonlijk kunnen ontwikkelen hun maatschappelijke participatie kunnen vergroten. Ze begeleiden jongeren in het volwassen worden in de samenleving (de Meere & Stoutjesdijk, 2019) en ontmoeten ze in hun eigen leefwereld, zoals op straat, online, in jongerencentra en ook steeds vaker op scholen (Sieckelink, 2022).

De positie van het jongerenwerk als partner in de basisschool wordt niet vanzelf gefaciliteerd. Om dit te realiseren is het creëren en behouden van draagvlak onder schoolpersoneel en management cruciaal (Rijnders et al., 2021). Er valt hierbij onderscheid te maken in bekendheid onder leerlingen en bekendheid onder schoolpersoneel (van Dijks, Koetsenruijter & Sieckelink, 2023). De school moet de jongerenwerkers ook de ruimte bieden om hun bekendheid te vergroten (Sarti, Manders, Metz & Rijnders, 2019), bijvoorbeeld door:

- **Jongerenwerkers in overleggen zichzelf te laten voorstellen;**
- **Hen toe te laten in klassen;**
- **Ruimte voor jongerenwerkers bij ouderavonden;**
- **Ruimte tijdens de start van het schooljaar, bij openingsceremonies bijvoorbeeld.**

De afstemming tussen het jongerenwerk en de school vraagt om een duidelijke samenwerkingsstructuur tussen de school en de jongerenwerkers. Het is belangrijk om een vast aanspreekpunt in de school te hebben en een betrokken coördinator vanuit het jongerenwerk zelf (Sarti, Manders, Metz & Rijnders, 2019; Rijnders & Manders, 2020; Rijnders, Manders & Metz, 2021).

Als de jongerenwerkers al wat langer aanwezig zijn, is het belangrijk dat zij op herkenbare wijze aanwezig zijn. Bijvoorbeeld door structurele aanwezigheid in bepaalde algemene ruimtes (aula's, kintines), het dragen van herkenbare kleding of het actief zijn op sociale media (Rijnders & Manders, 2020). In het onderzoek in de gemeente Dalfsen doen de jongerenwerkers dit en zij geven aan dat dit bijdraagt aan de bekendheid van het jongerenwerk in het basisonderwijs. Leerlingen weten hen hierdoor beter te vinden.

Op basis van het onderzoek in de gemeente Dalfsen komt naar voren dat een tijdsinvestering in het begin van het schooljaar belangrijk is, maar dat het tijd kost om een relatie op te bouwen binnen de basisschool. Dit is in overeenstemming met vergelijkbaar onderzoek, waarin ook naar voren komt dat het enkele jaren kost voordat er een productieve samenwerking tussen jongerenwerkers en het onderwijs is opgebouwd (Rijnders, Manders & Metz, 2021).

Een ander deel van de positie van het jongerenwerk in het basisonderwijs gaat over de hoe zij hun werkzaamheden verkrijgen: vraaggericht (ook wel 'aansluitend bij de behoefte') of aanbodgericht. De afgelopen jaren is er een trend zichtbaar dat kinder- en jongerenwerkers steeds meer vraaggericht gaan werken (Sonneveld, 2019; 2021; NJI, 2021). Dit houdt in dat leerkrachten, leerlingen, ouders en ander schoolpersoneel op hen afstappen met vragen of opmerkingen. Om echter een constructieve samenwerking op te bouwen is het belangrijk dat er een gelijk-

waardige samenwerkingsrelatie plaatsvindt tussen het jongerenwerk en het onderwijs. Dit houdt in dat alle partijen zich bewust zijn van de expertise die zij meebrengen en dat er de ruimte en het vertrouwen is bij alle partijen dat deze ingezet kan worden. Maar ook dat het besef bestaat dat de partijen van elkaars expertise kunnen profiteren (Rijnders & Manders, 2020).

In het project in de gemeente Dalfsen blijkt uit gesprekken met alle partijen dat de jongerenwerkers er naar streven om vraaggestuurd te werken. Volledig vraaggestuurd werken bestaat niet, omdat jongerenwerkers ook zichzelf moeten voorstellen en uitleggen wat zij (kunnen) doen wanneer zij voor het eerst binnenkomen. Wel past het streven naar vraaggestuurd werken binnen het normaliserende gedachtegoed, omdat aanbodgericht werken vragen in de hand kan werken. Daarnaast wordt ook benoemd dat jongerenwerkers op school zijn om leerkrachten te ondersteunen, niet om zaken van hen over te nemen. Deze ontwikkeling past in de fase van het jongerenwerk in het basisonderwijs, namelijk de opbouwfase (Rijnders & Manders, 2020). Het is belangrijk dat jongerenwerkers hun eigen taken expliciteren op de school. Bovendien is het belangrijk dat het vrijblijvende karakter van het jongerenwerk gewaarborgd blijft, ook op de basisschool. Het is daarom van belang om structureel af te stemmen met leerkrachten, directeuren, IB-ers eventuele andere betrokkenen in de basisschool. Neem hier de tijd voor en betrek elkaar proactief in elkaars taken en werkzaamheden.

Uit de interviews komt naar voren dat rolvervaging een veelvoorkomend dilemma is voor jongerenwerkers op de basisscholen. Ander onderzoek naar de samenwerking tussen jongerenwerk en onderwijs laat ook zien dat rolvervaging een belangrijk thema is (Rijnders & Manders, 2020). Het is soms even zoeken wat de praktische rol en invulling van het jongerenwerk is en het kan voorkomen dat leerkrachten en jongerenwerkers elkaars rollen en taken overnemen. Het risico is dat het vrijblijvende karakter van het jongerenwerk in het geding komt. Transparante communicatie over het gezamenlijke doel van de samenwerking en de (specifieke) expertise van jongerenwerkers kan hierbij helpen (Rijnders & Manders, 2020). Een ander dilemma in het project in Dalfsen gaat over het schakelen van leefgebieden. Voor jongerenwerkers kan het schakelen van het vrijetijd domein naar een pedagogisch domein van de basisschool lastig zijn. Zij dienen rekening te houden met de structuur en beleid van de school waar zij zich begeven. Dit vraagt structurele evaluatie van hoe het werken in de schoolcontext verloopt en het blijven zoeken naar wat de specifieke meerwaarde in de basisschool kan zijn (Rijnders & Manders 2020). Blijf hierbij afstemmen als jongerenwerkers met elkaar, met het management, een aanspreekpunt in de school en een (betrokken) coördinator vanuit de jongerenwerkorganisatie. Zo wordt een eventuele mismatch tussen de cultuur en context van de school en de jongerenwerkers voorkomen (van Dijk, Koetsenruijter & Sieckelink, 2023).

Een specifieke meerwaarde van de jongerenwerkers in het basisonderwijs is – op basis van de resultaten van het project in de gemeente Dalfts en – het aanbieden van een doorgaande lijn in de begeleiding van leerlingen. Dit kan op twee manieren. Ten eerste zijn jongerenwerkers niet alleen in de basisschool actief, maar ook daarbuiten. Ze organiseren allerlei activiteiten voor jongeren, bijvoorbeeld in en om het jongeren-centrum en zijn actief te benaderen via sociale media. Hier kunnen zij leerlingen van de basisschool waar zij werken ook tegenkomen. Met andere woorden: jongerenwerkers zien leerlingen in verschillende leefgebieden. Dit biedt mogelijkheden en kansen om het contact en de professionele relatie met hen te verduurzamen en kan helpen om vroegtijdig schoolverlaten te verminderen (Sarti et al., 2019 in Sieckelink, 2022). De tweede vorm van de doorgaande lijn gaat over het contact ná de basisschool. Als kinderen van groep 8 naar klas 1 van het voortgezet onderwijs gaan, zijn ze uit beeld voor de basisschool. Er is in enkele gevallen (wellicht) een warme overdracht, dat wil zeggen dat een basisschool informatie over de leerling doorgeeft aan de middelbare school, maar dit is niet de norm. Jongerenwerkers kunnen waar nodig deze leerlingen beter in beeld houden.

Inhoudelijke functies en doelen van het jongerenwerk in het basisonderwijs

Met de inhoudelijke functies en doelen van het jongerenwerk in het basisonderwijs wordt richting gegeven aan de uitvoering. Er wordt duidelijk gemaakt wat de aanleiding is of kan zijn om jongerenwerk in te zetten in het basisonderwijs, wat de doelgroep is, aan welke doelen het jongerenwerk in het basisonderwijs kan bijdragen en hoe dit gerealiseerd kan worden (gebaseerd op Sonneveld, Metz & Koops, 2013).

1. Aanleiding

De aanleiding voor de inzet van het jongerenwerk gaat inherent over de volgende vraag: **voor welke vraag of welk probleem wordt het jongerenwerk in het basisonderwijs ingezet?**

40 tot 60 procent van het jongerenwerk wordt gefinancierd vanuit het lokale veiligheidsbeleid (Metz, 2020). De reden dat jongerenwerk vanuit het veiligheidsbeleid wordt gefinancierd kan worden gevonden in de rol die het jongerenwerk van oudsher heeft in de preventie van (jeugd) criminaliteit, radicalisering en ondermijning (Metz, 2020). Door op school aanwezig te zijn kunnen jongerenwerkers aanwezig zijn op een plek waar kinderen veel tijd doorbrengen. De vooronderstelde meerwaarde hiervan is dat het een aanpak mogelijk maakt die zich richt op meerdere leefgebieden van jongeren (van Dijk, Koetsenruijter & Sieckelink, 2023) waardoor de kans op vroegtijdig schoolverlaten verminderd wordt (Sieckelink, 2022).

De gemeente Dalfsen motiveert de inzet van het jongerenwerk op het basisonderwijs vanuit de wens dat ze al langer willen inzetten op preventie, vroegsignalering en normaliseren. Ze worden gefinancierd vanuit de begroting van het sociaal domein. Er ging geen specifieke problematiek aan vooraf om deze interventie (jongerenwerk in de basisschool) in te zetten. In de interviews met de participanten van het project in Dalfsen (schoolpersoneel / jongerenwerkers) vertelden zij dat het jongerenwerk zich voornamelijk richt op de sociaalemotionele ontwikkeling van leerlingen. Zij houden zich voornamelijk bezig met de talenten en de ontwikkeling van leerlingen. Het verschilt echter per school waar jongerenwerkers voor worden ingezet: verschillende scholen hebben verschillende vragen. In die zin is er geen specifiek eenduidig antwoord te geven op de vraag waarom jongerenwerkers op het basisonderwijs worden ingezet. In brede zin lijken jongerenwerkers zich op de basisscholen bezig te houden met preventie in relatie tot het mentaal welzijn. Dit sluit aan bij de landelijke trend van de achteruitgang van het mentaal welzijn van kinderen en jongeren (Trimbos Instituut, 2021).

De aanleiding van de inzet van het jongerenwerk in het basisonderwijs is nog relatief onduidelijk. Het is echter wel goed om dit specifiek te beschrijven. Het is aannemelijk dat naarmate het jongerenwerk zich op het basisonderwijs doorontwikkeld dat het steeds duidelijker wordt wat de vragen of problemen zijn waar zij zich voor in kunnen zetten – maar eigenlijk dient het van tevoren duidelijk te zijn wat de reden is om een externe partij in de school te brengen. Het vraagt constante reflectie van zowel schoolpersoneel, gemeenten en jongerenwerkers op wat de specifieke meerwaarde is van het toevoegen van een welzijnspartner in de basisschool in een specifieke gemeente. Het risico op medicalisering is namelijk groot door zonder duidelijke aanleiding extra welzijnspartijen toe te voegen in de basisschool. Dit staat haaks op landelijk beleid om in te zetten op normaliseren.

2. Doelgroep

Jongerenwerkers in het basisonderwijs richten zich zowel op individuele leerlingen als op groepen. Dit valt onder te verdelen in drie subgroepen (Sonneveld, 2022):

De eerste subgroep zijn leerlingen met wie het goed gaat. Zij ontvangen onderwijs en hebben een redelijk sociaal netwerk waarop zij kunnen terugvallen voor hulp bij problemen.

De tweede subgroep zijn sociaal kwetsbare jongeren met startende problemen. Startende problemen kunnen bijvoorbeeld een (v)echtscheiding van ouders zijn. Deze groep is de zogenaamde risicogroep, omdat er sprake is van een aanzienlijke achterstand in vergelijking met andere jeugdigen en weinig sociale steun om op terug te vallen.

De derde en laatste subgroep zijn jeugdigen met meervoudige, complexe problemen op verschillende levensgebieden. Denk aan problemen in de thuissituatie, uitval op school, psychische problemen, enzovoort. In vergelijking met de andere twee subgroepen heeft deze groep een aanzienlijke achterstand. Dit soort jongeren krijgen ook sneller gespecialiseerde hulp.

In het project in Dalfts en gaven jongerenwerkers er voor iedereen te zijn op school. Het maakt niet uit of je wel of geen vragen hebt, of je ergens over wilt praten of dat je er gewoon wilt zijn. Het jongerenwerk is er voor iedereen lijken ze aan te willen geven.

3. Taken en functies van het jongerenwerk in het basisonderwijs

Jongerenwerkers bieden in het onderwijs op verschillende momenten een variatie aan activiteiten aan voor leerlingen. Uit eerder onderzoek komt naar voren dat ze een verscheidenheid aan functies heeft: jongerenwerkers vormen een aanspreekpunt, ze signaleren, stemmen af en informeren. Eerder onderzoek laat ook zien dat jongerenwerkers in het onderwijs vaak maar niet altijd grofweg de volgende taken uitvoeren (van Dijk, Koetsenruijter & Sieckelink, 2023 ⁴):

- Het bieden van een inloop(spreekuur)
- Individuele begeleiding
- Het geven van voorlichtingslessen
- Het organiseren van groepsactiviteiten, zowel tijdens de pauze als na school
- Het samenwerken met schoolpersoneel en waar nodig contact zoeken met relevante partijen buiten de school

Dit komt in de redelijke mate overeen met wat de jongerenwerkers in het project in de gemeente Dalfts en uitvoeren op de basisscholen. Zij geven expliciet aan de volgende taken uit te voeren:

- Het opbouwen van een vertrouwensband met de leerlingen. De jongerenwerker biedt een luisterend oor en werken vanuit de aanwezigheid. Uit onderzoek blijkt dat dit – het ‘present werken’ (van Dijk, Koetsenruijter & Sieckelink, 2023) – een belangrijke functie is om een relatie op te bouwen met leerlingen.
- Het opbouwen van een doorgaande lijn. Door op de basisschool actief te zijn kunnen jongerenwerkers een aanpak opzetten die zich op meerdere leefgebieden richt (dus ook buiten de school en na de basisschool, op het voortgezet onderwijs).
- Het geven van individuele begeleiding aan kinderen. De redenen hiervoor

4. Dit is een onderzoek naar de samenwerking van jongerenwerk in het voortgezet onderwijs

kunnen uiteenlopend zijn.

- Het organiseren van groepsactiviteiten, zowel tijdens de pauze als na school (weerbaarheidstrainingen)
- Het verzorgen van thema-avonden voor ouders. Denk hier bijvoorbeeld aan voorlichtingen over sociale media gebruik van leerlingen.
- Het contact onderhouden met externe partijen op thema's, zoals de politie of bureau Halt.

Het is het belangrijk dat het doel van het jongerenwerk in het basisonderwijs expliciet gemaakt wordt, om rolverwarring te voorkomen (zie p. 2). Jongerenwerkers kunnen tijdens de pauze bijvoorbeeld op een speelse manier contact maken met veel kinderen, maar ze zijn er niet om als pleinwacht te fungeren. Hetzelfde geldt voor het voeren van individuele gesprekken met leerlingen. Dit moet een jongerenwerker niet doen omdat een leerkracht er geen tijd voor heeft, maar omdat het voor de leerling van meerwaarde is om met de jongerenwerker in gesprek te gaan.

Op basis van bovenstaande taken en functies kunnen er een aantal principes onderscheidt worden van waaruit jongerenwerkers in het basisonderwijs kunnen werken:

- Ze zijn er voor alle leerlingen, niet alleen voor de leerlingen met een hulpvraag of probleem;
- Ze denken bij hulpvragen na in termen van groepsdynamiek en interacties in de klas of school;
- Ze werken met een doorgaande lijn, zowel na schooltijd als na de tijd op de basisschool;
- Ze werken preventief;
- Ze zijn benaderbaar door hun zichtbaarheid en aanwezigheid

4. Doelen jongerenwerk in het basisonderwijs

Uit eerder onderzoek van de Hogeschool van Amsterdam (lectoraat Youth Spot) blijkt dat een succesvolle samenwerking en implementatie van het jongerenwerk in het onderwijs kan bijdragen aan drie doelen (van Dijk, Koetsenruijter & Sieckelink, 2023):

- Vroegsignalering: problemen en vragen van jongeren worden eerder opgemerkt door de school of jongerenwerkers waardoor tijdige hulp geboden kan worden;
- Een positieve bijdrage aan het pedagogische klimaat in de school;
- Het voorkomen van schooluitval of verzuim.

Deze doelen worden echter niet vanzelf bereikt. De implementatie en samenwerking van het jongerenwerk vraagt investering van alle partijen. Het is ook van belang voor het project in de gemeente Dalfsen. In 2019 is er een onderzoek

uitgevoerd naar de werkzame factoren in de samenwerking van het jongerenwerk en het voortgezet onderwijs (Sarti, Manders, Metz & Rijnders, 2019). De werkzame elementen die uit dat onderzoek voortvloeien zijn:

- a. **afstemming;**
- b. **toegankelijkheid;**
- c. **partnerschap;**
- d. **bekendheid.**

De **afstemming** tussen het jongerenwerk en de school vraagt om een duidelijke samenwerkingsstructuur tussen de school en de jongerenwerkers. Het is belangrijk om een vast aanspreekpunt in de school te hebben en een betrokken coördinator vanuit het jongerenwerk zelf (Sarti, Manders, Metz & Rijnders, 2019; Rijnders & Manders, 2020; Rijnders, Manders & Metz, 2021). Het helpt hierbij om korte communicatielijnen op te zetten om afspraken te maken over vaste afstemmomenten.

Het werkzame element **toegankelijkheid** vraagt dat het team van jongerenwerkers goed is afgestemd op de school waarbinnen zij zich begeven. Aandacht voor de sociaal-culturele omgeving is daarbij essentieel – met aandacht voor de leerlingen, de stad, cultuur, normen, waarden en overtuigingen (Sarti, Manders, Metz & Rijnders, 2019). Zo wordt er voorkomen dat er een mismatch ontstaat tussen de school en jongerenwerkers. Daarnaast moeten de jongerenwerkers voldoende aanwezig zijn. Afhankelijk van de vraag en de uitdagingen in de school is er een team jongerenwerkers van variërende grootte 2,3 of 4 dagen per week aanwezig. Daarnaast is het van belang dat jongerenwerkers een eigen ruimte in de school krijgen die goed te vinden is voor leerlingen (Rijnders & Manders, 2020).

Bij het derde werkzame element **partnerschap** gaat het om een gelijkwaardige werkrelatie tussen jongerenwerkers en de school. Hierbij is het voorwaardelijk dat er duidelijke afspraken zijn over wat de taken en verantwoordelijkheden zijn van beide partijen en dat er vertrouwen is om vanuit deze professionaliteit te handelen (Sarti, Manders, Metz & Rijnders, 2019). Hierbij betrekken zowel de school als de jongerenwerkers elkaar bij hun werkzaamheden. Bovendien is het helpend om een gezamenlijk doel van de samenwerking te bespreken in de opstartfase van de samenwerking, omdat dit helpt in het (h)erkennen van de verschillende expertises (Rijnders & Manders, 2020)

Bij het vierde werkzame element, **bekendheid**, is het belangrijk dat jongerenwerkers proactief de ruimte zoeken om te laten weten dat zij er zijn op school en dat ze uitleggen wat ze doen. Er valt hierbij onderscheid te maken in bekendheid

onder leerlingen en bekendheid onder schoolpersoneel (van Dijks, Koetsenruijter & Sieckelink, 2023). De school moet de jongerenwerkers de ruimte bieden om hun bekendheid te vergroten, bijvoorbeeld door hen in overleggen zichzelf te laten voorstellen of hen in de klassen toe te laten (Sarti, Manders, Metz & Rijnders, 2019). Als de jongerenwerkers al wat langer aanwezig zijn, is het belangrijk dat zij op herkenbare wijze aanwezig zijn. Bijvoorbeeld door structurele aanwezigheid in bepaalde algemene ruimtes (aula's, kantines), het dragen van herkenbare kleding of het actief zijn op sociale media (Rijnders & Manders, 2020).

Naast de werkzame elementen in de samenwerking zijn er ook drie randvoorwaarden waaraan voldaan moet worden om de samenwerking te laten plaatsvinden (Rijnders, Manders & Metz, 2021). Rijnders en Manders (2021) omschrijven drie nauw samenhangende randvoorwaarden:

- a. het creëren en behouden van draagvlak;**
- b. de structurele financiering van jongerenwerk in de school;**
- c. de facilitering van jongerenwerk in de school.**

Bij het creëren en behouden van draagvlak gaat het erover dat er zowel onder schoolpersoneel als onder het management draagvlak is voor het jongerenwerk. Op deze manier wordt de positie van de jongerenwerkers gefaciliteerd en worden er tijd en middelen voor de jongerenwerkers vrijgemaakt. Bij de facilitering van het jongerenwerk gaat het voornamelijk over het mogelijk maken van het jongerenwerk binnen de school. Het vaste aanspreekpunt in de school is hier belangrijk. Hij of zij kan ruimtes beschikbaar stellen, leerlingen vrij roosteren of jongerenwerkers en leerkrachten aan elkaar koppelen (Rijnders, Manders & Metz, 2021). De structurele financiering van het jongerenwerk gaat over het (h)erkennen van het feit dat een incidentele financiering van het jongerenwerk op school niet voldoende is. Het kost meerdere jaren om een succesvolle samenwerking tussen het jongerenwerk en de school op te bouwen.

Normaliserend werken

In het beleid van de gemeente Dalfsen worden jongerenwerkers aan 'normaliserend' werken gekoppeld. Hulpverleners en welzijnsprofessionals moeten sturen op het normaliseren van gedrag en het inzetten op omgaan met de uitdagingen van het leven (gemeente Dalfsen, 2021). Mogelijk komt dit door het feit dat jongerenwerkers als het voorveld of de nulde lijn wordt gezien in het sociale domein. De

RMO⁵ omschreef normaliseren in 2012 als ‘het voorkomen van onnodige problematisering en etikettering’. Gedrag van kinderen moest minder snel bestempeld worden met een label. Bovendien moesten lichte opvoedvragen, in navolging van het advies van de RMO, zoveel mogelijk in de eigen sociale context opgelost worden. De gespecialiseerde (jeugd)professional moest zoveel mogelijk buiten beeld blijven.

Uit een onderzoek van Kennisnetwerk Haaglanden (2022) komen verschillende aspecten naar voren die bij kunnen dragen aan normaliserend werken, terug te vinden in de kennis, houding en vaardigheden van de professional.

Wat betreft de kennis is het belangrijk dat professionals weten wat voor gedrag ‘normaal’ is per leeftijd- of ontwikkelingsfase. Hierbij kan het ook gaan om kennis over bepaalde diagnoses. Het belangrijkste is dat professionals de tijd nemen om de jeugdige achter een eventuele diagnose te leren kennen en dus niet alleen de diagnose te zien. Wat betreft de houding is het belangrijk dat de professionals gelijkwaardig samenwerken met jeugdigen en hun ouders (‘praat niet over ons maar met ons’). Daarnaast moet er ook een erkenning zijn dat opvoeden en opgroeien heel vaak best lastig kan zijn en aandacht voor de dingen die juist wel goed gaan. Tot slot is ‘gewoon’ nieuwsgierig en geïnteresseerd in de ander zijn belangrijk in normaliserend werken.

Wat betreft de vaardigheden van de professional in relatie tot normaliserend werken zijn de volgende elementen belangrijk:

- Een ‘brede blik’: wat normaal is kan per context verschillen;
- Inschattingsvermogen;
- Een constructieve blik;
- In staat zijn om verschillen in gedrag te waarderen;
- Taalgebruik dat aansluit bij de jongere en zijn context;
- Afstemmen met alle betrokken partijen;
- Reflectief vermogen: goede intenties en de wil om mensen te helpen kan soms schadelijk blijken (Kennisnetwerk Haagland, 2022).

5. De Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling was de adviesraad van de regering en het parlement op het terrein van participatie van burgers en stabiliteit van de samenleving. De RMO werkte aan nieuwe concepten voor de aanpak van sociale vraagstukken. Per 1 januari 2015 is dit adviesorgaan opgeheven en opgegaan in de Raad voor Volksgezondheid en Samenleving.

Om als jongerenwerker in het basisonderwijs het normaliserend werken mee te nemen valt het aan te raden om de volgende aspecten in de samenwerking mee te nemen:

- Ga na of de basisschool een visie op normaliseren heeft en bespreek de positie van de jongerenwerker. Hierbij kan het helpen om na te denken over de vragen **'Wat is een 'normaal' kind?', 'Wat past binnen de 'normale' context?'** en **'Hoe ziet de normale ontwikkeling van een kind er volgens jou uit?'** Stel als basisschool een visie op normaliseren op.
- Stel jezelf als professional en als team de vraag of als je ergens op inzet dit bijdraagt aan het doel van normaliseren. Met andere woorden: Het is belangrijk om als jongerenwerkers kritisch na te gaan bij welke problemen jullie worden ingezet. En of het past in het doel van normaliseren dat jullie wel of niet ingezet worden.
- Stel verschillende hypothesen op wanneer er verklaringen voor ongewenst of afwijkend gedrag worden besproken. Zo wordt label-denken voorkomen en is er ruimte voor contextuele factoren.
- Niets doen kan ook de juiste oplossing zijn. In basisschoolklassen gebeurt er veel. Kinderen krijgen bijvoorbeeld te maken met situaties waarin het over eerlijkheid of oneerlijkheid gaat. Of er is sprake van plaaggedrag of pesterig gedrag. Dat zijn in het opgroeien van kinderen gebruikelijke verschijnselen en dit mag botsen tussen kinderen maar dit kan indien nodig ook opgepakt worden door een leerkracht.
- Tot slot: wat 'normaal' is, verschilt per context. Iedere basisschool is een unieke context op zich en ook per dorp, stad of regio verschillen de opvattingen over wat 'normaal' is. Probeer als basisschool in kaart te brengen hoe de context er uit ziet, wat belangrijke normen, waarden en overtuigingen zijn en probeer dit zonder waardeoordeel te relateren aan het opgroeien van kinderen.



De kennis- en leercyclus

Voor jongerenwerkers die werken in het basisonderwijs is het belangrijk om zich verder te ontwikkelen en te professionaliseren. Dit kan door middel van een kennis- en leercyclus. De aanwezigheid van jongerenwerkers in het basisonderwijs is relatief nieuw. Door het opzetten en borgen van een kennis- en leercyclus krijgen jongerenwerkers concrete handvaten waarmee zij het werk binnen de basisscholen beter kunnen vormgeven, maar kan het jongerenwerk zich ook op de lange termijn ontwikkelen binnen de basisscholen. Op basis van ons onderzoek in de gemeente Dalfsen geven wij een aantal adviezen en handvaten waarmee rekening gehouden kan worden bij het opzetten en borgen van een kennis- en leercyclus met jongerenwerkers in het basisonderwijs:

- Maak tijdens de bijeenkomsten een expliciete verbinding tussen lerend werken en het gebruik van kennis uit wetenschappelijk onderzoek, praktijkkennis van hulpverleners en ervaringskennis van kinderen en jongeren.
- Combineer het delen van professionele ervaringen, reflectie op deze ervaringen en het opdoen van kennis. Gebruik voor het reflecteren een wetenschappelijk onderbouwde methodiek, bijvoorbeeld de modellen van Korthagen (Korthagen, 2023).
- Koppel belangrijke thema's voor de ontwikkeling van het jongerenwerk in het basisonderwijs aan de overleggen van het jongerenwerk. Reserveer bijvoorbeeld een uur van het overleg om kennis te delen over een bepaald onderwerp, zoals bijvoorbeeld social media.
- Inventariseer welke kennis en vaardigheden er aanwezig is onder de jongerenwerkers en wie deze expertise kan en wil delen.
- Inventariseer de scholingsbehoefte en investeer hier gericht in. Het advies is om meerdere jongerenwerkers op een thema te scholen, anders is het kwetsbaar.



Functieprofiel jongerenwerker PO

Hier gaat het om de vraag 'Wat mag er verwacht worden van een jongerenwerker die op basisscholen werkt?'. Naar aanleiding van onderzoeksresultaten en de theorie zijn de volgende aspecten van belang voor een succesvolle integratie van jongerenwerkers binnen het basisonderwijs⁶:

Affiniteit met en kennis over ontwikkel- en opgroefasen van de doelgroep: Op de basisschool zullen jongerenwerkers in aanraking komen met voornamelijk kinderen uit groep 5 tot en met 8. Bij uitzondering kan dit ook een lagere groep zijn. De kinderen uit groep 5 tot en met 8 zijn meestal tussen de 8 en 12 jaar. Deze doelgroep heeft specifieke ontwikkel- en opgroefvragen in vergelijking met jongeren of jongvolwassenen. Het is van belang dat een jongerenwerker dit kan signaleren en adequaat mee kan omgaan.

Een lerende en reflecterende houding ten opzichte van de eigen taken en de sociaal-culturele context van de basisschool. Het jongerenwerk in het basisonderwijs is een relatief nieuw vakgebied voor jongerenwerkers. Dit levert vragen en uitdagingen op voor de school, ouders en jongerenwerkers. Dit vraagt een kritische en reflectieve houding van jongerenwerkers om hun werk zo goed mogelijk te positioneren binnen het basisonderwijs.

Goed kunnen samenwerken met personeel binnen de school en waar nodig contacten maken met relevante contacten buiten de school. Hier gaat het om ouders, leerkrachten, directie, jongerenwerkers en andere professionals in het pedagogisch werkveld.

Het in staat zijn om aan te sluiten bij het ritme van de basisschool. De basisschool is een controlerende en lerende context. Het is een andere context met een ander ritme en verwachtingspatroon in vergelijking met het jongerenwerk op straat of in het jongerencentrum. De jongerenwerker moet zich hierop kunnen aanpassen.

6. Dit is iets anders dan de vormgeving van de samenwerking

Het opzetten, uitvoeren en borgen van een kennis- en leercyclus

Een onderdeel van de opdracht van de gemeente Dalfsen ten aanzien van het jongerenwerk in het basisonderwijs was het opzetten van een kennis-leercyclus met de jongerenwerkers. We geven hier onze bevindingen weer en een advies voor het vervolg.

Kennis-leerbijeenkomsten gedurende het onderzoek

Er zijn in de periode van het onderzoek drie kennis-leerbijeenkomsten georganiseerd. De jongerenwerkers hebben zelf thema's aangereikt waar ze mee aan de slag zouden willen gaan. De bijeenkomsten hebben plaatsgevonden op 19 januari 2023, 30 maart 2023 en 11 mei 2023. Hierbij waren de jongerenwerkers, hun manager vanuit SAAM en de onderzoekers aanwezig.

De volgende thema's zijn aan bod gekomen:

- Routekaart van onderwijs naar jeugdhulp
- Kindercoaching
- Ervaringen als jongerenwerker in de basisschool
- Contact maken en gesprekken voeren met kinderen
- Complexe scheidingen
- Social media
- Normaliseren

Evaluatie kennis-leerbijeenkomsten

Tijdens de eerste bijeenkomst komen verschillende onderwerpen aan bod. Er worden ervaringen uitgewisseld en er ontstaan gesprekken. Het leereffect lijkt klein. Van verschillende jongerenwerkers krijgen we terug dat ze de meerwaarde van deze bijeenkomst niet zo zien. Er worden al intervisiebijeenkomsten en overlegmomenten georganiseerd. De bijeenkomst lijkt nog onvoldoende gericht op het werk van de jongerenwerkers en hoe ze van elkaar kunnen leren.

Tijdens de tweede bijeenkomst lijkt er onduidelijkheid te zijn waarom we deze kennis- en leerbijeenkomsten hebben en welke thema's daar dan wel of niet bijpassen. Er wordt ook benoemd dat als jongerenwerkers zich niet goed genoeg uitgerust voelen binnen bepaalde onderwerpen, zoals kindercoaching, dat hier dan trainingen of cursussen voor moeten worden georganiseerd. De jongerenwerkers ervaren dat hiervoor onvoldoende expertise is onder de jongerenwerkers zelf.

De derde bijeenkomst richt zich op social media en normaliseren. Het ingaan op het thema social media is een wens van de jongerenwerkers. Het thema, de presentatie en gesprek hierover worden als positief en waardevol ervaren. Het thema normaliseren is ingebracht door de onderzoekers, omdat gedurende het onderzoek blijkt dat niet iedere jongerenwerker bekend is met het concept. Aangezien normaliseren onderdeel is van de doelstelling van het jongerenwerk in het basisonderwijs achtten de onderzoekers het wenselijk om dit onderwerp wel te bespreken. Er hangt een prettige sfeer gedurende de bijeenkomst, er is een grote betrokkenheid en er vinden veel gesprekken plaats over de verschillende onderwerpen.

Samen lerend

Tijdens de kennis-leerbijeenkomsten staan leren en doorontwikkelen centraal. De visie 'Samen lerend doen wat werkt' van het Nederlands Jeugdinstituut (Gorissen, 2017) illustreert het belang om met elkaar in gesprek te gaan over de verbinding tussen lerend werken en het gebruik van kennis uit wetenschappelijk onderzoek, praktijkkennis van hulpverleners en ervaringskennis van cliënten. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen de individuele leercyclus en de collectieve leercyclus, die ook met elkaar verbonden zijn. Zo is het van belang om individueel te reflecteren op wat werkt, maar dit ook meer collectief te doen.

Het reflecteren kan worden vormgegeven door het gebruik van het basismodel reflecteren en de kernreflectie, ook wel het ui-model genoemd, van Korthagen

(Korthagen, 2023). Het basismodel is een hulpmiddel waarmee je diepgaand en in stappen terugkijkt op een ervaring of handeling en is hiermee gericht op het gedrag. Het ui-model verbindt de gedragsgerichte reflectie met betekenisgerichte reflectie. Hiermee kun je als professional de verdieping zoeken, waarbij je uiteindelijk uitkomt op je identiteit, betrokkenheid en kernkwaliteiten. Deze wijze van reflecteren leidt tot 3D-leren, leren dat diepgaand is, doorwerkt in gedrag en duurzaam is. Er ontstaat leren van binnenuit.

Het leren van binnenuit, waar kennis van buitenaf mee wordt gecombineerd, zal leiden tot een stevige basis van de verdere professionalisering van het jongerenwerk in het basisonderwijs.

Samengevat

Vanuit de evaluatie van de drie kennis- en leerbijeenkomsten, de opbrengsten vanuit de interviews, de observaties van de onderzoekers en de koppeling met literatuur komen de volgende punten:

- Het is lastig om alle jongerenwerkers aangehaakt te houden door de verschillen in ervaring en behoeftes.
- Een aantal jongerenwerkers wil de onderwerpen en inhoud liever aangereikt krijgen en minder van elkaar leren. Andere jongerenwerkers zouden hier graag een afwisseling in zien, soms kunnen brengen en soms kunnen halen.
- Er is behoefte aan externe scholing op bepaalde thema's.
- De jongerenwerkers geven aan de bijeenkomsten dubbel te vinden naast de intervisie en reguliere overleggen. Er is veel overlap.
- De jongerenwerkers zijn op de praktijk gericht en hebben behoefte aan praktische handvatten.
- Het is van belang om te werken vanuit de verbinding tussen lerend werken en het gebruik van kennis uit wetenschappelijk onderzoek, praktijkkennis van hulpverleners en ervaringskennis van kinderen en jongeren.
- Het combineren van het delen van professionele ervaringen, reflectie op deze ervaringen en het opdoen van (wetenschappelijke) kennis zal leiden tot samen lerend werken.

Aanbevelingen voor het borgen van de kennis-leercyclus

Op basis van de ervaringen en de theorie rondom de opzet en uitvoer van een kennis- en leercyclus kunnen wij de volgende aanbevelingen formuleren voor jongerenwerkers:

- (I) Maak tijdens de bijeenkomsten een expliciete verbinding tussen lerend werken en het gebruik van kennis uit wetenschappelijk onderzoek, praktijkkennis van hulpverleners en ervaringskennis van kinderen en jongeren.**
- (II) Combineer het delen van professionele ervaringen, reflectie op deze ervaringen en het opdoen van kennis. Gebruik voor het reflecteren een wetenschappelijk onderbouwde methode, bijvoorbeeld de eerdere genoemde modellen van Korthagen.**
- (III) Koppel belangrijke thema's voor de ontwikkeling van het jongerenwerk in het basisonderwijs aan de overleggen van het jongerenwerk. Reserveer bijvoorbeeld een uur van het overleg om kennis te delen over een bepaald onderwerp.**
- (IV) Inventariseer welke kennis en vaardigheden er aanwezig is onder de jongerenwerkers en wie deze expertise kan en wil delen.**
- (V) Inventariseer de scholingsbehoefte en investeer hier gericht in. Het advies is om meerdere jongerenwerkers op een thema te scholen, anders is het kwetsbaar.**



Discussie

In dit hoofdstuk bediscussiëren we een aantal resultaten van het onderzoek. Dit doen we aan de hand van twee thema's; een extra professional in de school en normaliseren.

Een extra professional in de school

Door de inzet van jongerenwerkers in het basisonderwijs wordt er een extra professional toegevoegd aan de schoolcontext. Uit dit onderzoek blijkt dat de betrokkenen verschillende werkzame elementen en positieve kanten ervaren van het inzetten van jongerenwerkers in de basisschool. Er wordt ingezet op de zichtbaarheid van en het vertrouwd raken met jongerenwerkers, jongerenwerkers hebben meer tijd om klaar te staan voor leerlingen. De jongerenwerker creëert een doorgaande lijn van school naar buiten school en van het basisonderwijs naar het voortgezet onderwijs. De jongerenwerker richt zich op de sociaalemotionele ontwikkeling van leerlingen en werkt samen met andere betrokkenen rondom de leerling. In verschillende situaties binnen het onderzoek wordt benoemd dat het fijn is dat jongerenwerkers zich specifiek richten op deze elementen, omdat die niet opgepakt kunnen worden door andere professionals binnen de school en dit wel goed is voor de ontwikkeling van leerlingen. Maar is het nodig of logisch om een extra professional de school in te brengen om deze taken uit te voeren? Zou een leerling niet ook al bij zijn of haar leerkracht terecht moeten kunnen met vragen over mentale of algehele gezondheid? Zou een leerkracht niet zelf tijd moeten hebben voor de sociaalemotionele ontwikkeling van de leerlingen, voor het geven van trainingen en het verdiepen in methoden? Sluit het niet meer bij de 'norm' aan om te blijven bij de al aanwezige professionals binnen de schoolcontext? Daarnaast is het de vraag of het inzetten op deze elementen aansluit bij een behoefte die bij leerlingen leeft. De doorgaande lijn naar het voortgezet onderwijs is door de professionals in het onderzoek benoemd als belangrijk element voor deze pilot. Er zijn echter geen situaties genoemd waaruit bleek dat deze doorgaande lijn nu ontbreekt of dat hier extra behoefte aan is. Voor veel jongeren kan de overgang van de basisschool naar de middelbare school ook heel leuk zijn zonder dat hier een doorgaande lijn bij moet komen voor ondersteuning.

Als we kijken naar het de theorie rondom normaliseren zien we zoals eerder genoemd dat dit wordt omschreven als ‘het voorkomen van onnodige problematisering en etikettering’ (RMO⁷). In dit onderzoek in Dalfsen hebben we jongerenwerkers horen zeggen dat ze op zoek gingen naar vragen binnen de scholen, zowel bij de leerkrachten als bij de leerlingen. De toevoeging van jongerenwerkers in het basisonderwijs zou daarom omschreven kunnen worden als problematisering omdat er doelgericht gezocht wordt naar vragen of ‘problemen’ in plaats van dat er wordt gericht op een bestaande behoefte. Volgens het advies van de RMO moeten daarnaast lichte opvoedvragen zoveel mogelijk opgelost worden in de eigen sociale context. Met de inzet van het jongerenwerk wordt dit deels gedaan doordat de leerlingen binnen de eigen context blijven, maar deze context wordt wel aangepast ten opzichte van hoe die eerder was, door de inzet van een extra professional. Het oplossen van lichte opvoedvragen zou dus nog meer binnen de eigen sociale context gebeuren als dit opgepakt wordt door de eigen leerkracht die altijd al aanwezig was binnen de school.

Normaliseren

Bij de start van het onderzoek is normaliseren genoemd als één van de doelen van het jongerenwerk in het basisonderwijs. We merken in de resultaten dat het beeld van normaliseren heel divers is. Wij zouden voor een vervolg op de pilot adviseren om uitgebreid met elkaar uit te diepen wat normaliseren volgens alle betrokken is en hoe dat uitgevoerd moet gaan worden. Hierbij is het zeker ook goed om de theorie en doelstellingen van normaliseren erbij te pakken. Gezien het diverse beeld van normaliseren zijn wij benieuwd wat het idee van de opdrachtgever van deze pilot (de gemeente) is bij deze doelstelling? Sluit dit aan bij de ideeën, doelen en ambities die de jongerenwerkers hebben als het gaat om normaliseren? Voeren zij hun werk op zo’n manier uit dat het past bij het doel wat de gemeente en het welzijnswerk voor ogen heeft? Handelt iedereen naar dezelfde ambities van normaliseren? En wordt er kritisch gereflecteerd op het handelen om te kijken of het blijft passen bij het doel van normaliseren?

Zoals hierboven beschreven is het niet helemaal zeker of jongerenwerk in het basisonderwijs zoals dit in deze pilot is ingezet normaliserend werkt. Als we alle elementen bij elkaar nemen zou de oplossing voor meer normaliseren ook ingevuld kunnen worden door leerkrachten daar meer tijd en ruimte voor te geven. Bijvoorbeeld door het verkleinen van klassen. Leerkrachten hebben dan meer tijd om zich te verdiepen in methodiek, zoals de Kanjertraining, om op die

7. De Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling was de adviesraad van de regering en het parlement op het terrein van participatie van burgers en stabiliteit van de samenleving. De RMO werkte aan nieuwe concepten voor de aanpak van sociale vraagstukken. Per 1 januari 2015 is dit adviesorgaan opgeheven en opgegaan in de Raad voor Volksgezondheid en Samenleving.

manier in te zetten op de groepsdynamiek. Leerkrachten zouden dan ook meer tijd hebben voor persoonlijke gesprekjes met leerlingen als er behoefte is aan individuele aandacht of begeleiding. Daarnaast zouden leerkrachten aan de hand van extra activiteiten ook aan de relaties kunnen werken tussen de leerkracht en leerlingen en leerlingen onderling. Als leerkrachten deze taken op zich nemen, dan zouden er geen extra professionals ingezet hoeven worden, waardoor de leerlingen terecht kunnen bij een voor hen vertrouwd persoon. Dit vraagt een concrete pedagogisch-didactische visie van de basisschool op normaliseren én op de pedagogische basis die rondom kinderen staat. En in dit geval wat de plek is van de jongerenwerker in relatie tot die pedagogische basis en de doelstelling tot normaliseren. Op die manier blijf je zo dicht mogelijk bij de 'norm' van de school. ●

Conclusie

Tijdens het onderzoek naar de pilot van de inzet van jongerenwerk in het basisonderwijs is er een beeld ontwikkeld van wat de jongerenwerkers in het basisonderwijs in Dalfsen doen. Jongerenwerkers zetten in op de socialemotionele ontwikkeling van leerlingen, op de groepsdynamiek en op talentontwikkeling. Dit doen ze aan de hand van weerbaarheidslessen, themalessen, individuele begeleiding, pauze activiteiten en afstemming met verschillende betrokken partijen. Hoe dit uitgevoerd wordt in het basisonderwijs in Dalfsen sluit aan bij hoe dit gezien wordt in eerder onderzoek in het voortgezet onderwijs (Metz & Sonneveld, 2019; van Dijks, Koetsenruijter & Sieckelink, 2023).

De volgende partijen zijn gesproken in dit project: jongerenwerkers, leerlingen, leerkrachten, directeuren, ouders en een intern begeleider. Al deze partijen zijn enthousiast over de inzet van het jongerenwerk in het basisonderwijs. Op basis van de onderzoeksresultaten zijn meerdere werkzame bestanddelen van het jongerenwerk in het basisonderwijs naar voren gekomen in het onderzoek.

Op basis van uitspraken van de partijen zijn dit:

- het hebben van meer tijd voor de socialemotionele ontwikkeling van leerlingen;
- het zichtbaar en present zijn in de school waardoor leerlingen naar jongerenwerkers toe kunnen stappen;
- de doorgaande lijn van het primair onderwijs naar het voortgezet onderwijs later maar ook de combinatie van het zien van dezelfde jongerenwerkers binnen en buiten de school.
- de specifieke pedagogische expertise die de jongerenwerkers hebben, wat ervaren wordt als aanvulling op de leerkrachten;
- de samenwerking tussen jongerenwerkers en ander schoolpersoneel. De inzet van het jongerenwerk wordt goed onderling afgestemd en met elkaar besproken.

Eerder onderzoek laat overeenkomstige werkzame elementen zien. De tijd voor de socialemotionele ontwikkeling van leerlingen en de specifieke pedagogische expertise van jongerenwerkers is eerder onderschreven (Rijnders & Manders, 2020). Wanneer er sprake is van een gelijkwaardige samenwerkingsrelatie en

een heldere rol- en taakverdeling, worden deze elementen versterkt (Rijnders, Manders & Metz, 2021). Gezien de fase waarin het jongerenwerk in de basisscholen in Dalfsen zich in bevindt, is het belangrijk om het doel en de rol- en taakverdeling te blijven bespreken en specificeren, zodat beide partijen optimaal van elkaars expertise kunnen genieten.

De doorgaande lijn die door veel door jongerenwerkers wordt benoemd is relatief nieuw, maar niet onlogisch in de basisscholen. De aanwezigheid van jongerenwerkers in de school als aanvulling op het werk buiten de school (in de wijk) is veel erkend en wordt als positief gezien (Sieckelink, 2022). Wat echter nieuw is aan de aanwezigheid van jongerenwerkers in het basisonderwijs, is de doorgaande lijn in de overgang van het primair naar het voortgezet onderwijs. Ons advies is om in de toekomst, wanneer het jongerenwerk in het basisonderwijs enkele jaren draait, onderzoek te doen naar de doorgaande lijn po-vo in relatie tot het jongerenwerk.

Er zijn ook een aantal thema's naar voren gekomen in het onderzoek waar de jongerenwerkers en andere betrokkenen nog aan zouden willen werken voor de toekomst. Er is behoefte om meer in te zetten op de contacten met en ondersteuning van ouders en op de verbinding met de intern begeleiders op de scholen. Een aantal jongerenwerkers heeft verder aangegeven dat ze meer kennis op zouden willen doen over de voor hen nieuwe doelgroep van onder de 12 jaar, bijvoorbeeld via een cursus kindercoaching. Leerkrachten hebben de behoefte dat het jongerenwerk wordt doorgezet, dat de jongerenwerkers een duidelijke fysieke plek in de school krijgen en dat dezelfde jongerenwerkers voor langere tijd aan één school verbonden zijn.

De totstandkoming van een vruchtbare en effectieve samenwerking tussen het jongerenwerk en het basisonderwijs kost enkele jaren (Rijnders, Manders & Metz, 2021). Daarbij is (onder andere) een goede match tussen jongerenwerkers en de school, herkenbaarheid, een vaste ruimte voor jongerenwerkers en korte communicatielijnen met het schoolpersoneel cruciaal (Sarti, Manders, Metz & Rijnders, 2019). Voor een effectievere samenwerking van het jongerenwerk kan het daarom wenselijk zijn om de verbeteringen in bovenstaande adviezen te realiseren.

Andere ideeën en behoeften voor de toekomst zijn meer duidelijkheid over privacy en het hebben van richtlijnen of kaders. De richtlijnen en kaders die we hebben meegekregen van de verschillende betrokkenen hebben we gecombineerd met ons eigen advies in de methodiekbeschrijving. Dit zouden goede richtlijnen en kaders kunnen zijn om in te zetten voor het verder inrichten, of opstarten, van jongerenwerk in het basisonderwijs.

Als laatste hebben we het thema normaliseren behandeld. Een thema wat prominent in de discussie terugkomt. We kunnen concluderen dat er verschillende ideeën en beelden bestaan bij het thema normaliseren. De vraag of het werk van de jongerenwerkers normaliserend werkt, is daardoor niet eenduidig te beantwoorden. We zien dat alle betrokkenen die zijn gesproken voor dit onderzoek enthousiast zijn over het jongerenwerk in het basisonderwijs en dat ze er positief tegenover staan om dit door te blijven zetten. We hopen dat hierbij kritisch gekeken wordt naar de doelen van de inzet van het jongerenwerk en hoe dit zo ingericht kan worden dat het geen problematiserende maar normaliserende werking heeft. Ons advies zou daarbij zijn om de punten uit de discussie en de methodiekbeschrijving goed mee te nemen in een eventueel vervolg van deze pilot.

Ook als het gaat om normaliserend werken is het belangrijk dat alle partijen (schoolpersoneel & jongerenwerkers) zich bewust zijn wat de specifieke expertise is die jongerenwerkers met zich mee kunnen brengen. Op die manier wordt de kans op een gelijkwaardige werkrelatie vergroot en kan er kritisch gereflecteerd worden op de positie en invulling van het jongerenwerk op de basisschool (Rijnders & Manders, 2020). Het is daarnaast van belang dat basisscholen een visie hebben wanneer zij over 'normaliseren' praten – en dat ze reflecteren of jongerenwerkers in deze visie van normaal passen. Als hier geen visie op is, wordt het risico op medicalisering juist vergroot door een extra partij als specifieke interventie in de school te halen. Ons advies is daarom; formuleer een visie op normaliseren en normaal gedrag en ga met elkaar na wat de positie van het jongerenwerk hierin is. Bespreek met elkaar bovendien welk gedrag 'normaal' is per leeftijds- of ontwikkelfase en dat hier een grote variatie in gedrag in kan en mag zijn – en dat ook het gedrag wat als 'lastig' kan worden opgevat er mag zijn (en vaak een functie heeft) (Kennissenetwerk Haaglanden, 2022; PO-raad, 2022).

Deze visie op normaliseren past in een pedagogisch-didactische visie voor het onderwijs als geheel. Om normaliseren in de onderwijscontext te bewerkstelligen, is een stevige pedagogische basis nodig rondom de leerlingen. De pedagogische basis kan worden gedefinieerd als het deel van de sociale basis dat bijdraagt aan het opgroeien, het opvoeden en de ontwikkeling van kinderen en jongeren. De pedagogische basis wordt gevormd door contacten tussen mensen onderling, hun sociale relaties en de verbinding met wat er in hun leefomgevingen aanwezig is (NJI, 2022). Het gaat daarbij over de rol en de pedagogische taak van de leerkracht ten opzichte van de leerling – in andere woorden, hoe de leerkracht-leerling relatie en de pedagogische infrastructuur kinderen in staat te stellen om te leren en daarmee welbevinden te bevorderen (bv. Wienen, 2023). Het is aan de basisscholen zelf om een duidelijke visie te creëren hoe de pedagogische basis er uit ziet. De gemeente speelt hier ook een rol in, door in het beleid een lokale visie te formuleren op de pedagogische basis in het onderwijs. ●

Methodologische verantwoording

In deze paragraaf wordt op een beknopte manier besproken hoe het onderzoek is uitgevoerd. Voor dit onderzoek is als onderzoeksbenadering gekozen voor een Participatief Actieonderzoek (PAR). Het centrale uitgangspunt is dat het onderzoek wordt uitgevoerd samen met de mensen om wie het gaat (Bradbury, 2015). De uitkomsten van een PAR-onderzoek dienen verandering, impact en kennis te produceren die direct bruikbaar is voor een groep belanghebbenden, in dit onderzoek zijn dat de scholen, het jongerenwerk en de gemeente. Achterliggende gedachte hierachter is dat het de betrokkenen blijvend kan stimuleren om door te gaan met het ontwikkelen van kennis en kunde voor de dagelijkse praktijk.

In dit onderzoek zijn er verschillende methoden gebruikt om de methodiek-beschrijving, werkzame bestanddelen en de kennis- en leercyclus te beschrijven.

Nu volgt er een korte opsomming van de gebruikte methoden:

- Interviews. We hebben jongerenwerkers, schooldirecteuren en leerkrachten (van de deelnemende scholen) geïnterviewd.
- Participatieve observatie. Onderzoekers hebben op verschillende momenten meegekeken naar de taken en werkzaamheden van jongerenwerkers bij de deelnemende scholen.
- Gesprekken met leerlingen. Onderzoekers hebben op verschillende momenten met leerlingen gesproken om hun ervaringen en ideeën over het jongerenwerk in kaart te brengen.
- Korte vragenlijst onder ouders. Er is een korte vragenlijst naar de ouders van de leerlingen van de Zaaier en het Avontuur gegaan die ouders konden invullen.
- Literatuuronderzoek. Er is een literatuuronderzoek uitgevoerd naar bestaande kennis over het jongerenwerk in relatie tot het basisonderwijs.
- Logboek. Gedurende de looptijd van het project hebben vier jongerenwerkers van Saam Welzijn een logboek ingevuld waarin zij hun ervaringen, taken en werkzaamheden konden delen.

Aan het begin van het onderzoek is er een startbijeenkomst georganiseerd met alle betrokken partijen. Dit waren de gemeente, Saam Welzijn, directeuren van de betrokken basisscholen en onderzoekers van de Regionale Kenniswerkplaats Jeugd (RKJ). Hier is de opzet van het project besproken en konden alle partijen hun eigen inbreng en ideeën hierover delen. Daarnaast zijn de jongerenwerkers betrokken geweest bij het ontwikkelen van het logboek. Bovendien konden zij tijdens het onderzoek op ieder moment hun inbreng delen met betrekking tot (de uitvoer van) het onderzoek. Tot slot is er bij iedere kennis- en leercyclus een update gegeven over de voortgang van het project tegenover alle jongerenwerkers van Saam, waar zij de mogelijkheid kregen tot vragen stellen of het delen van opmerkingen.

De interviews, observaties en gesprekken met leerlingen zijn uitgewerkt en geanalyseerd via het kwalitatieve analyseprogramma Atlas.ti. Hier zijn ze ook gecodeerd. Om de betrouwbaarheid en validiteit van dit proces te verhogen hebben de onderzoekers een codeersessie georganiseerd, om de codes en de interpretatie hiervan te bespreken.

De uitkomsten van het logboek en de enquête naar ouders zijn geordend. In dit proces hebben de onderzoekers gekeken naar veelvoorkomende thema's in het logboek en de enquêtes. Op basis hiervan is er een overzicht gemaakt van de meest voorkomende taken en werkzaamheden (uit het logboek) en is de mening van ouders samengevat (uit de enquêtes). ●



Referenties

De Baat, M., Messing, C., en Prins, D. (2014). Wat werkt bij schoolverzuim en vroegtijdig schoolverlaten? Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.

Bradbury, H. (2015). Introduction: How to Situate and Define Action Research. In H. Bradbury (Ed.), *The Sage Handbook of Action Research* (3rd ed.). London: Sage Publications.

van Dijk, T., Koetsenruijter, R., & Sieckelinck, S. (2023). ***Twee jaar jongerenwerk op Amsterdamse scholen: een onderzoek naar implementatie, doelrealisatie en versterking***. Hogeschool van Amsterdam, Lectoraat Youth Spot.

https://www.hva.nl/binaries/content/assets/subsites/kc-mr/lectoraat-ys/eindrapportage-bv150223-2_rkss.pdf?1676549565928

Gemeente Dalfsen (2021). Visie inrichting toegang sociaal domein. Geraadpleegd via <https://ris.dalfsen.nl/Raadsinformatie/7-1-Visie-inrichting-toegang-sociaal-domein-Visie.pdf>

Gorissen, W. (2017). Samen lerend doen wat werkt. Een nieuwe kijk op evidence-based practice in zorg en welzijn voor jeugdigen en gezinnen.

Korthagen, F. & Nuijten, E. (2023). ***De kracht van reflectie*** (2e druk). Amsterdam: Boom.

Meere, F. de & Stoutjesdijk, F. (2019). Náást de jongeren. De staat van professioneel jongerenwerk in Nederland. Via https://www.verwey-jonker.nl/wp-content/uploads/2020/07/118048_Naast_de_jongeren_WEB-2.pdf

Metz, J. (2020). Afscheidsrede. Samen bouwen aan de fundering van het jongerenwerk. Via <https://www.hva.nl/binaries/content/assets/subsites/kc-mr/lectoraat-ys/publicatie---afscheidsrede-judith-metz.pdf?1608047952326>

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2014). Jeugdwet. Via <https://wetten.overheid.nl/BWBR0034925/2021-07-01>



NJI (z.d.). Wat is jongerenwerk? Verkregen via <https://www.nji.nl/jongerenwerk/wat-is-het>

NJI (2021). Kinderwerk anno 2021: Doel, inhoud en betekenis onderzocht.

NJI(2022). **Opgroeien doe je samen: Bouwen aan een stevige pedagogische basis**. Geraadpleegd via <https://www.nji.nl/sites/default/files/2022-12/Opgroeien%20doe%20je%20samen.pdf>

PO-raad (2022). Associate lector jeugd Bert Wienen over inclusief onderwijs: 'Stel niet continu dat kind centraal'. Verkregen via <https://www.steunpuntpassendonderwijs-povo.nl/document/interview-associate-lector-jeugd-bert-wienen-over-inclusief-onderwijs-stel-niet-continu-dat-kind-centraal/>

Raad voor Volksgezondheid en Samenleving (RVS) (2012). Ontzorgen en Normaliseren. Via <https://www.raadrvs.nl/documenten/publicaties/2012/04/01/ontzorgen-en-normaliseren>

Rijnders, J., Manders, W., & Metz, J. (2021). Werkzame elementen en randvoorwaarden in de samenwerking tussen jongerenwerk en scholen voor voortgezet onderwijs. *Journal of Social Intervention: Theory and Practice*, 30(3), 17-36. <https://www.journalsi.org/articles/abstract/661/>

Rijnders, J., & Manders, W. (2020). **Tips voor het versterken van de samenwerking tussen jongerenwerk en voortgezet onderwijs: Reader jongerenwerk en onderwijs samen (JOS)**. Hogeschool van Amsterdam, Lectoraat Youth Spot.

Sarti, A., Manders, W., Metz, J., & Rijnders, J. (2019). **Werkzame factoren in samenwerking jongerenwerk en voortgezet onderwijs die bijdragen aan een positief pedagogisch klimaat: factsheet**. Hogeschool van Amsterdam.

Sieckelinck, S. (2022). **Professioneel jongerenwerk: een love tori**. Academische Uitgeverij Eburon,.

Sonneveld, J., Metz, J., & Koops, K. (2013). Methodiekbeschrijving Ambulant Jongerenwerk. Hogeschool van Amsterdam, Maatschappij en Recht. <http://www.profileren.nl/images/documenten/DC%20themas/DC%20Thema%20Welzijnswerker%20nieuwe%20stijl%20150114.pdf>

Sonneveld, J. J. J. (2022). Growth opportunities in professional youth work. contribution of a multi-methodic approach on the personal development and social participation of socially vulnerable youngsters. Tilburg University.

Trimbos Instituut (2021). HBSC 2021: Gezondheid en Welzijn van jongeren in Nederland. Via <https://www.scp.nl/publicaties/publicaties/2022/09/14/gezondheid-en-welzijn-van-jongeren-in-nederland---hbsc-2021>

Vrijhof, C. & Bos, T. (2022). Normaliseren: wat is ieders normaal? Via <https://www.kennisnetwerkjeugdhaaglanden.nl/normaliseren-wat-is-ieders-normaal>

Wienen, B. (2023). *Van individueel van inclusief onderwijs: Pleidooi voor minder labelen en meer aandacht voor de kracht van onderwijs*. Dordrecht: Instando.

Colofon

© 2023

Dit project is uitgevoerd in opdracht van gemeente Dalfsen door de Regionale Kenniswerkplaats Jeugd 'Samen Normaliseren'. Het onderzoek is uitgevoerd in samenwerking met SaamWelzijn en basisscholen het Avontuur en de Zaaier.

Onderzoekers + tekst

Rogier Kattenberg en Tessy Gaykema (hogeschool Windesheim)
Annelot van Rooij (GGD IJsselland)

Ontwerp

hollandse meesters (hollandsemeesters.nl)

